

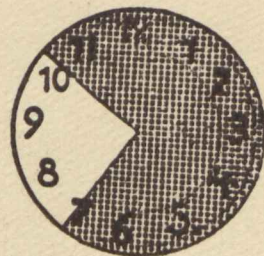
**ÖPPURKONNA
HÄÄLEKANDJA**

ILIEIEIK

Aprill

1940

S 6119

Tühendage

OMA VABA AEG ENESE-
ARENDAmiseLE LUGEDES
KIRJANDUST

KOOLIRAAMATUID
KOOLITARBEID
KIRJUTUSMATERJALE
J O O N I S T U S- J A
M A A L I M I S T A R B E I D
P A B E R I K A U P U
K A N T S E L E I T A R B E I D
J N E. J N E.

soovitab suures valikus

> PÄEVALEHE < raamatukauplused

TALLINN, PÄRNU M. 10
PIKK 2

> LASTE RÔÔM < ainulaadne laste ajakiri

Riigiraamatukogu.
№ 56119
(24.5.41).

Sf 5921

SISU:

	SAATEKS
<i>H. Heinsoo</i>	TÕUSEB LEEK . . .
* * *	A. TÕRVAND-TELLMANN 30 A. KOOLIPÕLLUL
<i>L. Eenmaa</i>	* * *
<i>K. Luuleleid Vill</i>	ESIMENE KOOLIMURE
<i>L. Kesa</i>	PÄEV MAAL
<i>K. Noor</i>	SÕBER
<i>Ü. Rehenurm</i>	A. H. TAMMSAARE †
<i>A. Kõvamees</i>	RAAMAT
<i>L. Eenmaa</i>	MERE RÜPES
<i>E. Hirv</i>	PIKI PÕHJAKALLAST
<i>L. Kesa</i>	KAS RIKKUS ON ÕNN?
<i>Ain Soo</i>	PUNAPEA
<i>L. Õun</i>	HETK MÄLESTUSIS
<i>A. Kõvamees</i>	GDYNIAS T SETUBALINI

PILDIJUTTU SAAREMAA EKSKURSIONIST.
VÕIMLEMISTUND. GÜMNAASIUMI ABITURI-
ENTE. UUS TEGELANE. KROONIKA.

ILLUSTRATSIOONE Ü. RAHENURMELT.

TITELLEHT VOLD. JAKOBSONILT.

SAATEKS

Ühes kevadega ilmub ka uus «Leek.» Olles juba kuue eelkäija järglane, peaks ta omama hea ajakirja sisu ja paigutuse. Kahjuks aga on enamik toimetajaist sel alal algajad, kuna eelmised on kas koolist lahkunud või mõningal põhjusel sellest tööst eemale jäänud. Praegune toimetuse on püüdnud anda oma parima. Objektivne arvustus väljastpoolt peab otsustama, kui häa või halb meie üritus on.

Intensiivse kogumistöö viljaks oli kaunike hulk töid, kuid kahjuks ei osutunud paljud neist küllalt sisukaks, et neid avaldada. Ärgu haavuguneed, kelle tööd pidid jääma kõrvale — vähemalt esialgu. Igaüks peaks aru saama, et siin isiklik huvi tuleb asendada sooviga luua midagi väärilist meie õppurkonna esindajaks. Ehkki siin figureerib ainult murdosa sadade nimedest, peab iga õpilane tundma ennast kaasakistuna üritusest improviseerida vägevat, sümbolset leeki nooris südameis. Tuli on juba igivanast ajast saadik osutunud puhtuse embleemiks; olgu seda ka käesolevas trükises aukohale asetatud elav tulekeel.

Tänu kõigile, kellel on jätkunud indu kaasa aidata meie ühisele ettevõtte! Eriiline tänu aga mag. E. Nurmele, kelle vastutulelikkus toimetuse tööd tunduvalt hõlbustas!

Toimetajad.

Harri Heinsoo

Tõuseb leek...

*Tõuseb leek kui palves käsi,
tõuseb Taara troonile;
Ukul' kaebamast ei väsi,
kuldab kuma kroonile.*

*Taara kuulab, Taara mõistab,
leek tal süüdand südame.
Uku juba ratsul hõiskab,
saadab sõja sädeme.*

*Ja siis võimsalt tõuseb leeki,
loidab rahva hingesse.
Ei tad kustuta saa keegi,
paistab maale vabodus.*

*Tõuseb leek kui palves käsi,
tõuseb Taara troonile;
Ukut tänamast ei väsi,
kuldab kuma kroonile.*

*Taara vaatab, taara mõistab:
leek ta rahval õnne toond;
kuuleb ka, kuis noorus hõiskab
riigis, mille leek neil loond.*

*Annaks Taara, kõige kõrgem,
et leek ikka loitma jääks,
et ei iial raueks käsi,
kustuks leegi tuikav säsi!*

A. Tõrvand-Teilmann

30 aastat koolipõllul

21. jaanuaril võis meie Pr. Juhataja vaadata tagasi oma kolmekümnele töörikkale tegevusaastale. „Estonia“ avar kontsertsaal oli täitunud nendega, kes kõik pidasid vajalikuks avaldada oma tänu ühele tõesti suurele eesti naisele tema tunnustuspäeva puhul, olid need siis auväärt aastais härrad ja daamid või tegutsemishimulised koolinoored.

Tervitusmarsiga Kaitseliidu Tallinna Malevkonna orkestrilt prof. Vaksi juhatusel võeti saali astuv juubilar vastu. Pastor R. Uhke vaimulikule talitusele järgnes inspektor A. Kasemetsa aktusekõne. Kõneleja toonitas kõigepäält suurt ja püha kutset — olla õpetaja, noorte inimeste teeraja näitaja ja kujuneva inimmaterjali õige vormija. See on suur töö anda noorukile õige välimus ja sisu — suurim töö vahest rahva juures, kus materjali ei ole pillata selle vähesuse tõttu. Edasi kõneleja mainis nende sadade noorte vaimset eeskujut ja juhti 30 tööaasta jooksul — 25 neist on pühendatud eesti noortele.

Naine, kes on jõudnud ja osanud orienteeruda väga raskeis olukorras, on väärt, et teda tänada. Teeme seda eestlastena tagasihoidlikult; vahest liiga tugevasti on suletud meie suu tänutundele. Aga see inimene on teistest aru saanud aastakümneid, küllap tunneb ta nüüdki meie tänu, vaatamata vähestele sõnadele.

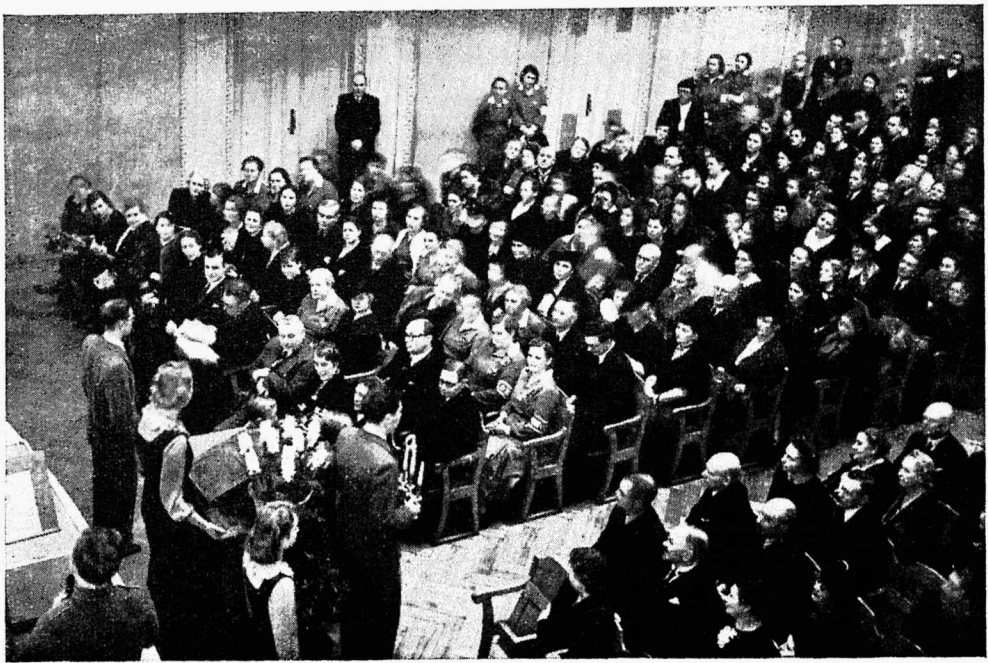
Järgnes pikem ülevaade juubilaril elust kuni tänaseni, mis on õigupoolest pikk rida aastaid täis asutatavat ja kasvatavat tööd. Kõneleja lõpetas sooviga, et juubilaril oleks tööenergiat ja elurõõmu kasvatada uusi ning väärtuslikke inimpõlvi meie kodumaale ja rahvale.

Kauakestvale aplausile järgnes rida ettekandeid; Naiskodukaitse Tallinna ringkonna naiskoori kolm laulu Pr. Mikki juhatusel aitasid luua veelgi hubasemat õhkkonda, mis tõusis haripunktile juubilaril praeguste õpilaste esinemisega. Gümnaasiumi esimese klassi õpilane Elo Teose deklameeris oma luuletatud „Pühenduseks“ :

*Kui palju oleks öelda tänu
Kõige eest, mis Teie pühendanud meil'.
Ei leidu nõnda palju sõnu,
Et tõsist tänu öelda Teil'.*

*Ju möödunud on aastaid palju
Te sihikindlal teel.
Te ikka seisate kui kalju,
On kindel Teie meel.*

*Oh annaks Jumal palju aastaid,
Teil, meie kaitsevaim!
Oh oleks õnne Teie elus vaid
Ja kõike hääd, mis ihkab aim!*

Gümnaasiumi teise klassi õpilane Hilja Raatma esitas A. Kapi „Metsateel“, mis kuulus aktusel pareminiõnnestunud palade hulka. Sama maksab järgneva keskkooli neljanda klassi õpilase Paul Vachmanni klaverisoolo kohta. Pärast kaht võimsat orkestripala asus kõnepultil mag. Joh. Aavik, tuues tervitusi haridusministeeriumi poolt. Linnavalitsuse ja linna koolivalitsuse

haridusosakonna nimel tervitas auväärt juubilarilinnanoonik mag. J. Kents.

Järgnes veel tähelepanuväärt hulk tervitusi väga mitmesugustelt organisatsioonidelt, mille loetelu viiks pikale. Erilist tähelepanu väärilis aga väikese algk. kolmanda klassi õpilase Kalju Villi „Koolijuhatajale juubeli puhul“:

*Saabund tund, kus julgelt võin su ette astu,
Sa mulle tõesti armas koolijuhataja!
Siiraid õnnitlusi palun võtta vastu.
Luba, et Sul tõtt võin öelda täna ma.*

*Kui valgus-kuma taevavõlvil ida poolt
Annab tõusval' päiksel' kuldse sära,
Nii kuldsest sädelema hinge noort
Poleerib Sinu kool ja annab määratuma vara.*

*Tänutäheks palun vastu võtta lilli,
Ei mul väiksel ole kinki muud.
Sa ju tunned seda vallatumat poissi Villi,
Nüüd lepituseks luba ennast kaelustada ja anda suud!*

Meie, õpilaste soovid väljendusid kõige paremini gümnaasiumi abiturienti Hilja Hubergi tervituses:

*Kui meie, Teie praegused kasvandikud,
täna siin Teie poole võime pöörduda, siis*

kindlasti mitte ainult selleks, et Teid lihtsalt tänada, vaid et Teile öelda, kuidas Teie meile, õpilastele, olete südamesse kasvunud. Soe südamlikkus ja arusaamine kõigest meie väikesest muredest juhiv Teie

praegusi ja ka endisi õpilasi ikka ja alati Teie poole nõu- ja abisaamiseks pöörduma.

Me viibime koolis vahenditult Teiega ja seetõttu oskame Teid ka hinnata kui oma väärtuslikku sõpra ja nõuandjat. Alati rahulik, imetlemisväärset ennastvalitsevat, kuigi teame, et Teil Teie isiklikus elus on tulnud küllaltki raskeid silmapilke üle elada, mis nii mõnegi vähemdistsiplineeritud inimese oleks kindlasti tasakaalust välja heitnud, liigute Te ikka lahkelt ja armastusväärset meie keskel, ilma et Te meid, õpilasi, laseksite aimata Teid vallutanud muresid.

Meie ei ole otsustajad Teie pedagoogiliste võimete üle; niikuinii olete Te täit tunnustust leidnud oma töös oma kolleegide-

õpetajate ja teiste haridustegelaste poolt. Meie, õpilased, võime rääkida ainult sellest, mida me tunneme, ja me tunneme Teid kui head, õilsat ja armast inimest.

Meie, õpilased, oleme rikkad, rikkamad kui seda ise aimatagi oskame, sest kasvame säärases õhkkonnas, kus meis alataasa õhutatakse teadmist, et meist peavad saama väärtuslikud, tublid eesti mehed ja naised. Sellise teadmise kasvatamine meisse ei ole kindlasti mitte kerge. Tahan Teile täna siin töötada enese ja oma kaaslaste nimel püüda saada ja jääda alati sellisteks, nagu Teie meid olete soovinud näha, ja kõrgel hoida Teie poolt meie koolile valitud lipukirja: „Suaviter in modo, fortiter in re.“

Gümnaasiumi tänavused abituriendid

I rida (paremale): B. Mardus, M. Karjamaa, D. Rubinstein, klassijuhataja hr. inspektor A. Kasemets, koolijuhataja pr. A. Tõrvand-Tellmann, klassi priima H. Huberg, H. Härm, F. Laaban, E. Dsalba.
II rida: K. Kask, R. Pajuri, S. Skley, R. White, H. Proos, M. Möölmann, L. Laidna, E. Rebane, A. Raud, O. Peters, G. Kull.

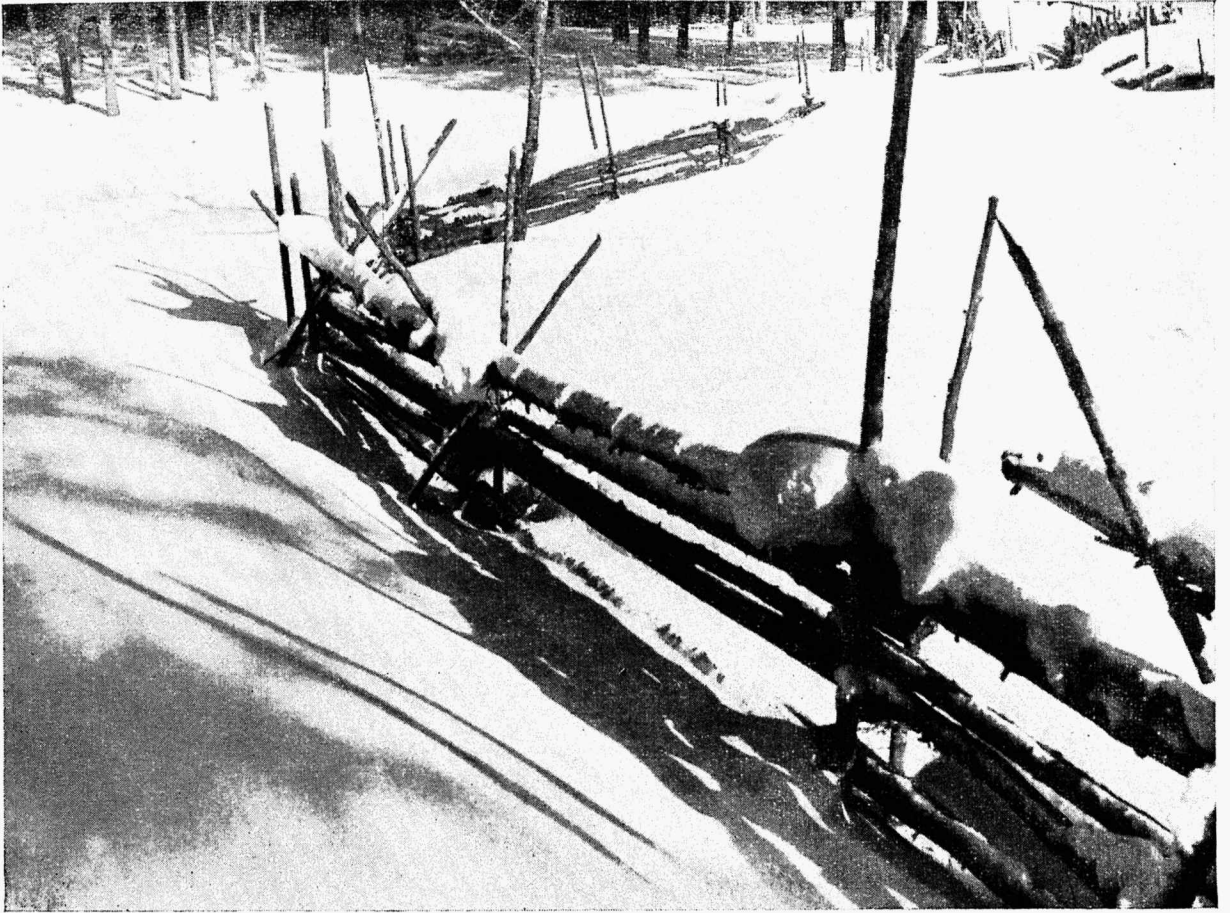
SÜTTINUD sõjatuli põhjas kustutati järsku, vahepeal aga oli toimunud verine heitlus — väikese rahva kangelaslik vastupanu olemasolu eest. Rahuleping, õieti oma suure naabri nõudmiste vastuvõtmine, võttis igalt seitsmendalt soomlaselt peavarju lisaks kümnendikule riigipindalast ja määratuist varandusist. Soomlased kannatavad — vaikides, nagu peavadki toimima inimesed, kes on õpetanud tervet maailma austama sõna — vabadus. Vähe oleks võib-olla järele jäänud põhjahõimust sõja jätkudes; poleks sitke soome sugu suutnud võõra käe all töötada, pigem oleks järgnetud eelmistele tuhandetele Toonelasse. Ta saab ainult isandana näha ja kuulata oma maa sinetavaid metsi ja sinavaid järvi. Rahu neile, kes näevad tulevast Soomet suletud silmega, ja au ülejäänule — kangelasrahvale!

*Tuuslariga täna öösel tegin sõitu ma,
üle lahe — silda pole — pidin lendama.
Jõudes üle siniriba nägin kõrgustel
paadist ast'vat sirget rauka rannakaljudel.*

*Nägu, tõsinedes vaatas surnud järvesid,
kannelt õrnalt sülle haardes vaikind metsasid.
Siis tal sõrmed kuldseid viise koost'sid kalaluul,
Nägu, aastatuhandete pärga, täitis õrn ja hool.*

*Ja siis äkki — üle tard'nu lendas tuulenool,
sepitsetud lauluviise tajus kõrv ja huul.
Katkend elu külmund hingis tuli tagasi,
tervet loodust täitis hüüe — ela edasi!*

*Väikest paati Ilmatarka juhtis üle vee,
Ilmatari sündind poega määrab laste tee.*

Lumine aed

Foto I. Paalman

Esimene koolimure

*Kui olin alles väike,
Veersin nagu lõngakera.
Isale olin päike
Ja emale silmatera.*

*Mind liivakastist ema
Käe kõrval kooli tõi.
See mängukoht nii kena
Mind leinama siis jäi.*

*Siin labidaks sulg, pliiats
Ja ämbriks tindipott.
Ei arva seda liiaks,
Kui julgen öelda tõtt.*

*Pettunult siis ringi
Ma imetledes vaatasin:
Või säärane kool ongi,
Kuhu igatsedes tõttasin!?*

*Mu mesimagus unistus
Sinepiks siis muutus —
Kus mõni väike vallatus,
Kohe vihiku suur märkus.*

*Koju tulles kambri
Vaikselt hiilin ma,
Otsin üles ämbri,
Sinna pillan pisara.*

*Ja labidaga liiva
Kastist peale toon.
Nii matan mure-iva,
Mida toonud kool.*

Laine Kesa

Prog. V kl.

Päev maal

ON jõulu teise püha hommik. Rong peatub ähkides ja puhkides väikese jaamahoone ees, mis on meie sihtjaamaks. Tuleme rongilt maha heas lootuses, et onu on meil saani ja hobusega vastas. Kui rong jälle edasi on sõitnud ja inimesed jaama eest laiali valgunud, selgub, et sama rongiga, aga meile teadmatult, on saabunud onusid, tädisid ja teisi tuttavaid. Vahetame rõõmsaid tervitusi ja soovime häid pühi. Onu pole meie lootusi petnud. Sealt ta tulebki jaamaesisele, särades rõõmust saabunud külaliste üle, ja palub meid ruttu saanidesse istuda, mida on kaks, et külm ei hakkaks. Kui kõik on tekkidesse mähitud, siis võib sõit alata. Hea on näha, et hobused veavad meid raskusteta. Nad on heas tujus ja proovivad oma võimeid kiiruse alal, tehes ka

meile head sõitu. Kahju ainult, et pole aisakelli! Meie head tuju ei tumesta isegi külm, mis kipub nina näpistama, vaid me heidame tema kulul naljagi. Mis? Kas juba kohal? Imekiiresti läks see lõbus saanisõit. Poeme tekkidest välja ja astume tallu, aga vaevalt kellelgi on aega meie tervitusi vastu võtta. Talu naisperel on, nagu naine ütelda taotsevad, „käed-jalad tööd täis“. Tehakse veel viimseid ettevalmistusi külaliste vastuvõtmiseks. Nüüd koondub kõigi huvi tänasele peategelasele. Ta magab just kõige magusamat und ega tea uneski näha, mis sünnib tema ümber. Hälli üle kummarduvast inimparvest kostab hüüdeid. Kui paksuks ta on läinud! Mida ta küll sööb? Kas ta juba istub? Ega ta käi veel? Kuidas ta tervis on? jne. jne. Päris naljakas on kõrvalt vaadata säärast ärevust.

Agas niipalju mõistavad need hellitavad ja hoolitsevad võõrad veel siiski, et väike vajab rahu. Nad eemalduvad mõõdukal sammul, et otsida, mida nüüd imestella.

Meeskõlalised on leidnud ühes toas vana-isa ning nüüd huvitavad neid ainult naabermehe uus hobune, viimased vallavolikogu valimised, sigade hinnad pealinnas ja seisukord Läänerindel. Igav! Naispere on seevastu köögis askeldavate koduste ümber kogunenud ning aitab hea jutuga nende tööd kergendada. Siin valitsevad juba mitmekesisemad teemad. Esmalt võetakse tule alla hästiõnnestunud sült ja vähekerkinud saiad. Kas vorstid on soolased või magedad ja kas magussöök küllalt magus? Ja lõppeks põrutavad uudised: Uuetoa ema surnud, Sepa Helmi juba mehel, õpetaja Mai ja poe Miina jällegi riius ning Kärka-Mihkli naine linnas endale hõberebase ostnud. Kah igav! Vaatamata külmale ilmale siirdume parem metsa. Nii imelik on tal latala lumme samu teeradu, mida suvel tal lasime värskesse heina. Ja mets ning karjamaa on hoopis teist nägu. Kõik on vaikne kui hauas. Ei mingit elu ega liikumist. Järsku lendab vares kraaksudes ühelt raagus puult teisele. Oli tal nüüd vaja seda idüllil segada! Meie aga sumame edasi sügavas lumes. Raske see ju on. Külm on ka. Aga siiski meelitavam ja lõbusam kui asjatu klatš toidulõhnalises köögis ja alatises kartuses, et tagaräägitud sulle öösel unes end näitavad ja kätte tasuvad. Kuhu küll on jäänud need lugematud aiad ja väravad, mida suvel tuli ületada ja avada? Lahendus on lihtne, sest lumi katab kõiki ühtlaselt. Nüüd pole heina ega rukist, põldu ega karjamaad, ega loomi karjamaal, kelle eest põlde aedadega kaitsta. Kui kõik enam-vähem tuttavad kohad on läbi sumatud, pöördume kodu poole. Vahepeal on ehk olukord muutunud.

Ja ongi. Köök on võtnud veidi puhtama ilme ja ühte tupp, mis on puhastatud kõigest võimalikust ja võimatust majakraamist, on asetatud pikk, pikk laud valge linaga. Külalisi on vahepeal juurde tulnud. Nad istuvad suures toas salkadena ning kõnekõmin aina tõuseb. Mehed lasevad õllekan-

nul ringi käia ja tunnevad end väga mõnustasti. Päevakangelane ise on ka ärganud ja silmitseb seda arvukat tädideperet, mis teda ümbritseb. Igast nurgast sajab käsklusi natukegi naeratada. Aga kus sa siis jõuad neid kõiki täita, kui niikuinii oled juba väsinud hüpitust ja võõraist nägudest. Vaata, et nutt veel ei tule.

Need, kes enne köögis askeldasid, on endile ka pidulikumat riided selga pannud ja teevad nüüd veel väiksemaid toimetusi. Järsku käib imelik kahin läbi ruumide. Jutukõmin vaikib hetkeks, et aga jälle uuesti alata. Vanaema lause: „Näe, mol veel vana põllgi ees ja kirikhärra jo tuleb“, päästab teadmatus. Teame, et nüüd tuleb kõige tähtsam. Toas vaikib jutukõmin jäätvalt, kui kuulatakse peremeest õpetajaga ukse taga kobistavat ning nende sisse astudes püstuvad kõik aupaklikuks tervituseks. Õpetaja võtab tervituse naeratades vastu, vahetab kogu seltskonnaga paar lahketsõna ning vaatab otsivalt ringi. Seda on märgatud. Juba varem on kaetud väike laud valge linaga ning sinna asetatud veekauss kahe küünla vahele. Nüüd seisavad kõik poolringis ümber laua ja tähtis toiming võib alata.

Kogu ruumi valdab vaikus. Ainult kõrvaltoas põlev gaasilamp sumiseb mõnustasti. Õpetaja ütleb laulusõnad ja meie laulame. Sellest hetkest muutub selle talu tagakamber otse pühalikuks. Hämar küünlavalgus täidab tuba, muutes nurgad pehmeks ning ümarikuks. Sama küünlavalgus peegeldub kõigi ringisseisjate tõsistel nägudel. Ristitav ise vaderi kätel on tõsine ja meenutab jõululast, silmad kiindunud küünaldesse. Laul on lõppenud. Ärkan oma mõtiskelust ja püüan süveneda õpetaja kõnemesse. See on üsna kerge, sest tema südamlikud lihtsamelised sõnad on mulle hästi arusaadavad. Usun, et minulgi on sama pühalik nägu kui teistel, jälgides veega pühitsemist. Liigutavaimad näivad mulle õpetaja viimased õnnistussõnad emale ja lapsele. Siis veel vaiksed õnnitlused vanemaile ning vade-reile, ja läbi see ongi, see kõige tähtsam. Aga kas pole tavaliselt ikka nii, et ootused

ja mälestused kestavad kaua, aga tähtis sündmus ise vältab vaid mõned hetked.

Kui õpetaja oma ametikuue seljast on võtnud ja toas tekib jälle natuke liikumist, palutakse külalised lauda. Laud on muidugi murdumiseni kaetud, sest muidu võidakse külas rääkida, et seal polnud süüa. Õpetaja peab lühikese söögipalve ning siis asutakse söökide ja jookide kallale. Lastakse elada päevakangelase (nüüd Rein) isal ja emal ning pärast seda lahkub õpetaja. Lahkumisel ütleb ta mõned sõbralikud sõnad ja soovib kõigile jõudu ning edu. Kohalolev kirikumees ja onu saavad ta auväärset ära.

Jutukõmin saab jälle endise hoo tagasi nende lauda naastes. Ei tea, kelle või mille mõjul hakatakse kritiseerima õpetaja käitumist ja arutatakse läbi tema kõne sisu, kuigi kummaski polnud midagi laidetavat. Kui see teema oli lõppenud ja jutulõng seks korraks katkenud, püstub keegi valla tuutumaid mehi ja austab oma kõnega Reinu vanaisa, lastes teda elada veel kaua, kaua. Vanaisal on pisarad silmis, kui ta tänab, sest ta ripub kogu hingega oma pojapoja küljes. Ja ta tuletab meelde ka Reinu teist vanaisa, kes puudub siit haiguse pärast. Näib, nagu oleks kõnetõbi nakatanud tervet laudkonda, sest natukese aja pärast meenutatakse ka Reinu vanaema. Usun, et sel hetkel, kui kolme vanavanemat on meelde tuletatud, pole ka keegi unustanud neljandat, kes ei viibi enam elavate seas. Teda

aga ei pea keegi sündsaks meenutada ja söömine läheb edasi. Roog järgneb roale ning õllekann rändab kiiresti ümber laua. Keegi ei tohi öelda, et siin talus on olnud toiduga kitsi. Meie noored, kelle kõhud on ammugi täis, põletame küünlaid jõulupuul ja mängime omavahelisi mängu. Kui kõik mängud juba mängitud ja enam midagi teha pole, tuleb kellelgi idee vanade eeskujul hakata „juttu ajama“. Ja see kujuneb kaunis huvitavaks. Vahetame mõtteid koolidest, õpetajaist, eelolevaist pidudest ning spordivõistlustest. Nõnda „juttu ajades“ möödub aeg kiiresti. On viimane aeg rõivastuma hakata, kui tahame jõuda õhtusele Tallinna poole minevale rongile. Jätame kojujääjad jumalaga ning asume regedesse. Vahepeal on üsna pimedaks muutunud. Õhtu on veel vaiksem kui päev. Tähed säravad kõrgel taevas ja kuu nagu valitseb nende üle oma valge helgiga. Lumi reejalaste all krudiseb tasa, tasa, sest hobune käib sammu. Meil pole tahtmist jutelda ja sõit läheb vaikides edasi. Nii saabume jaama, mis on eredasti valgustatud ja eraldub teravalt ümbritsevast maastikust. Varsti saabubki rong kolme tulega nagu päratu koletis kolme silmaga. Soovime onule kõike head ja ruttame rongile. Rong sõidab ühetooniliselt nõksudes läbi talvise õhtu. Hämar valgus vagunis ja väsinud reisijad on nii tavalised ning, kui tuleb konduktor pileteid nõudma, siis tunnen, et olen nagu kuskilt kõrgemalt kukkunud igapäevasesse ühetoonilisusse.

Sõber

TA oli juba vana, kuid suur aastate koorem ja pikal eluajal tehtud töö otsekui oleksid teinud sitkemaks ja vastupidavamaks eluvõitlusile, ning ta vanadusnõrkus ilmnis harva, kui ta suurte tormidega võideldes nagu tahtmatult oigas ja värises.

Sünnimaaks oli tal Soome ja sääl oli ta veetnud ka suurema jao oma kirjust elust. Alles neli aastat tagasi tuli ta Eestisse ning temast sai eeskujulik poeg meie väikesele isamaale. Tõsi küll, sageli temaga viibides tekkis tunne, nagu igatseks ta jälle näha oma ilusat sünnimaad. Kuna ta aga seda kellelegi pihtida ei saanud, teadsid, õigemini tundsid seda vähesed, sest mu vana sõber igatses vaikides.

Olgugi et tundsin teda ainult neli aastat, oli ta saanud mulle südamesõbraks, keda austasin ja armastasin. Vahel soovin, et ta

polekski Eestisse tulnud, sest siis elaks ta praegugi veel, kuid samas arvan, et oli siiski nii parem, kuna soomlasena tundsin teda vaid pealiskaudselt.

Ta oli väike omasuguste hulgas ja, kuigi veidi vanamoeline, täitis hästi temale pandud ülesandeid. Välimuselt oli ta oma vanadusele vaatamata ilus ja liikus valge lühenägu Läänemere vetel. Ta oli nimelt laev — väike reisijate- ja kaubaaurik, mis oli ostetud Soomest.

Ta langes süütu ohvrina praeguse suure sõja keerises, suri tänapäeva meriröövlite kallaletungi tõttu ja vajus Soome lahe sügavusse, enne kui ta isegi mõistis, miks ja kuidas ta hukati.

Raske oli see mulle, kui kuulsin ta surmast, tema, kellega mul on seotud nii palju ilusaid mälestusi, ning veel sageli mälestame teda ta väikeses sõprade ringis.

A. H. TAMMSAARE †

In memoriam

HÄRMATANUD lumised puuksad kui surmakuulutajad, unised, vaiksed. Kerge lumehelbe — see vajub nii pehmelt lumme, kui kohedasse mulda peidab end üks jälle lahkunu, otsides sinus, emake maa, igavest varju.

Raskena lasub hingel valu: teda ei ole enam, ei kevades, suves, sügises ega talves! Ära peitnud teda on igavesti endasse — muld.

Kui ta oli . . . tõi kaasa enesega sõnu, mõtteid, nuttu ja naeru, nüüd — ei enam!

Talle ligines õhtu, mille õhk laulis juba surma laulu, laulu ilusaimast õnnest. Nüüd on see teda võitnud. . . Kirstu on ta asetunud igaveseks, näol rahulik ilme, kuigi jäi veel endast teistele palju andmata. Selle kõik on matnud ta endasse, kõik.

A. H. Tammsaare, »Tõe ja õiguse« autor, ei kirjuta meile enam, ta leidis rahu Igaveses Tões.

* * *

Kogu eesti rahvas leinas oma suurt kirjanikku. Mälestus-austusavaldused, tagasihoidlikud kadunu soovi järgi, said talle osaks enne viimset teekonda.

Ka meie õppurid tundsim eestlaste vajadust austada toda eesti suurvaimu, seda nõudis meie südametunnistus. Leinaseisakus, looritatud lipuga, küünalde põledes klassitoa akendel, moodustasime spaleeri matuserongi teel. Siis möödus kirst, viimne, mida vajas tema oma põrmu maiste jäänete varjamiseks, ja kadus varsti meie silmist.

* * *

Liiva varises kirstu langetamisel sügavusse. Lumiste mändide all kerkis külmunud maakamarast kalmuküngas — viimne hüvastijätt! Pühalikult, nagu salajane hääl, kõlas: »Peotäis maamulda«. See haaras südamed. . . Pisaraid veeres palgeilt — neid ei püütudki tagasi hoida. Las nad voolavad! See kaotus on väärt, et taga nutta!

. . . Raskena lasub hingel valu, teda ei ole enam.

* * *

A. H. Tammsaare on lõpetanud oma otsimised tõe ja õiguse järele. 62-aastaselt lakkas tuksumast mehe süda, kes eesti ja teistele rahvastele oma vaimse loominguga nii palju andnud. Tammsaare on lahkunud meist igaveseks, et jäädvalt elada omaenda rahva ja maailma kirjanduses.

RAAMAT

MEIL on kenaks kombeks saanud kord aastas korraldada raamatunädal. Ka möödunud sügisel 25. novembrist kuni 2. detsembrini elasime raamatunädala tähe all, mil puhul üle kogu maa korraldati aktusi ja koosviibimisi, millel kõigil oli sama eesmärk — selgitada ja toonitada raamatu tähtsust meie silmaringi laiendamisel ja kultuuri arendamises.

Eriti meie, noorus, peame vajalikul määral hindama raamatut kui üht suurimat teadmiste ammutamise allikat. Kahtlemata me kõik hindame teda kas suuremal või vähemal määral, sest meile kõigile eranditult on raamat olnud hindamatult kalliks kaaslaseks pimedail talveõhtuil ja igavail üksindushetkil, kus me temast nagu mängides, eneselegi märkamatult oleme ammutanud suuri teadmisi, mida me ehk muidu poleks saavutanud aastaidki kestva õppimisega. Ja peaasi — raamat on säärane seltsiline, kellest kunagi ei tüdi, ikka ja alati võid sa temast leida meelelahutust; ajaviidet otsides leiad seda ilukirjandusest ja oma teadmisi täiendada tahtes võid süveneda teaduslikesse töisse, reisukirjeldusisse või elulugudesse. Ka ei lõpe kunagi kirjandus, igatahes nii kaua, kui püsib praegune tsiviliseeritud inimkond, alati leidub kirjannikke, kellel on ideid uute teoste jaoks, teadlasi, kellel on kirjutada oma uurimustest, ja kõige rohkem innustunud lugejaid, kes raamatust tema ajaviiteväärtuse kõrval ka endile hulgaliselt teadmisi havigivad.

Kuid raamatute lugemise kirk ei tohiks kunagi nii kaugele minna, et me haarame kätte iga raamatu, mis aga on küllaldaselt kogukas, et selle kogukuse ja lehekülgede arvu järele oma otsust teha; ei, meie peame siiski tegema vahet raamatute vahel, sest mitte kõik raamatud pole ühesuguse väärtusega, nagu pole olnud ühesuguste vaimu-

annetega nende autoridki. Ja niiviisi raamatuid mitte valides võime tihti kasu asemel saada kahju, sedagi enesele teadmata, sest lugedes mittesoovitavat kirjandust, nn. „sopakirjandust“, hakkab see liik kirjandust koormama meie mõtteid, vähendades seega meie meelespidamise võimet ja töötahet. Kui ta seda ei teekski, mingit arendavat mõju ta meile ka ei avalda ja sedaviisi oleks kahju kui mitte millestki muust, siis selle kasutu raamatu lugemisele raisatud ajast, mida oleks võinud igati otstarbekamalt töösse rakendada muudeks eesmärkideks.

Kuid peale tähtsuse üksikisiku elus mängib raamat veelgi suuremat osa tervete rahvaste ja riikide elus, süvendades ja arendades rahva kultuuri. Kuna kultuuriga käsikäes käib ka ühiskonna kui ühiku arenemine, siis võime arvata, kui suurt mõju avaldab raamat, kasvatades ühtekuuluvustunnet, milleta ei püsi kauemat aega iseisvalt ükski rahvas. Ja nagu ajalooski näeme, on palju suuremad rahvad, kui oleme seda meie, lakanud olemast ja kahtlemata juhtub nii tulevikuski. Kui meie aga lähemalt vaatleme nende rahvaste lagunemise põhjusi, siis näeme, et see on olnud nende pikkade sajandite jooksul üks ja seesama: need rahvad ei ole end tundnud tervikuna, nende rahvaste keskel on olnud omavahelisi kisklemisi, omavahelisi arusaamatusi, mis neile saatuslikuks on saanud — ühe sõnaga, nendel rahvastel pole olnud ühtekuuluvust ega kultuuritunnet.

Agas on olnud ka rahvaid, kes olles küll alistunud, lõpuks ometi on raputanud orjuse ahelad ja taas saavutanud vabaduse. Nii raputasime ka meie oma köidikud ja tänu ainult oma ühtekuuluvusele, mida polnud suutnud kustutada 700-aastane orjapõli. See ühtekuuluvus polnud kaldunudki kustuma — ei, hoopiski mitte, sest on küsitav,

kas eestlane oma põhjamaise ürgjõuga üldse kunagi suudab unustada talle osaksanud ülekohtu, mis teatavasti tugevamini kui ükski teine side rahvast ühiseks oma vaenlaste vastu liidab. Ei, see tunne oli ainult veidi tagaplaanile, soiku jäänud, nagu jääb soiku ka tuli, kui tema eest hoolt ei kanta. Ja kes kandiski hoolt selle eest, et ori, kelle turjal päeviti tantsis kupja piits, saaks vaimuharidust või et temas kasvaks rahvustunne, mida vastupidi just püüti summutada.

Kuid nii see ei jäänud. Sirgusid meie rahva hulgast mehed, kes nägid meie rahva vaimset laostumist ja said aru tema viletsusest. Need meie rahva paremad pojad otsustasid jälle ühendada meie rahva ja nad valisid selleks ühendajaks kirjanduse, raamatu. Need mehed olid Hurt, Kreutzwald, Jannsen, Jakobson ning teised. Ja nad polnud valinud vale abinõu, sest kirjanduse läbi ärkas meie rahvas nagu mingist tardumusest ja oma äratajate ümber koondudes ärkas neis jälle tung vabadusele, nii et nende äratajate teene on, et meie

rahvas hilisemate juhtidega võis endale võita vabaduse ja säilitas oma tervikliku tunde.

Ja selleks, et ei kaoks meis too rahvuslik tervikutunne, peame arendama oma kultuuri vajalikule kõrgusele, kust oleksid kaugel igasugused lahkkelid, et me tunneksime: me oleme üks rahvas, üks riik, kes, kuigi ta oma rahvaarvult ja pindalalt on väikeriik, on oma rahva vaimse kokkuiuga suurriik. Et saavutada seda, selleks ongi osalt mõeldud raamatunädalate korraldamine, sest raamat oma haridusliku ja isikliku väärtuse kõrval ka ühendab ja meid noori ta ühendagu selleks, et kord aastate möödudes, kui meie siit koolipingist astume tegelikku ellu, võiksim tunda: me oleme üks tervik, üks noorus, kelle teha on meie riigi ja rahva tulevik, et meie riik jääks püsima keset sõdu ja segadusi kindla kaljuna, mille vastu murduvad ja tagasi paiskuvad kõik ründavad lained, mis iial veerema pääseksid.

Seda suudame olla ainult ühendatult ja selleks ühendagu meid raamat!

Leho Eenmaa

Gümn. II kl.

Mere rüpes

METSIK maru piitsutab merd, tehes selle sogaseks, rohekashalliks vee-massiks täis kõntsa ja risu. Mühinal, tuule vingudes, vajub suur laine üle kai, kaasa kiskudes laokil olevaid laujuppe ja tühje silgutünne.

Sadamas tantsikleb kümmekond mootorpaati, kõik uued ja nooljad, nagu sündinud libisema mööda isekat merd. Ahnelt limpsavad lained saledaid kehi, kuid need on saavutamatud. Ikka ja jälle ilmuvad nad nähtavale sogasest veest ja raputavad endid nagu märjad koerad pärast ebaseeldivat kümblust. Juba terve öö ja päeva on nad olnud tormi kiusata, olid ju Soome saarlased enne rajut sadamasse varju jõudnud. Nüüd istuvad mehed rannast paar kilomeetrit

eemal olevas kõrtsis ja maitsevad head ja paremat. Imelikud mehed on need; hasartmängijad, kes varandust, tervist ja elu mängule pannes hiilivad tormiseil sügisööl neutraalvetes olevate emalaevade juurde, et siis täie laadungiga kuhugi vaiksesse ja kõrvalisse lahesoppi kihutada, kus juba abilised ootavad ja kardetava märjukese ettevaatlikult kõrvale toimetavad. Varjudena kaovad mehed, jättes jäljed mere kustutada, kes seda ka heameelega teeb. On ju need inimesed tema sõbrad, niisama rahutud nagu ta ise, kes pealegi märgades voogudes viimse puhkepaiga leiavad.

Ja miks ei peaks see nii olema? Inimene sünnib ja esimesed hellad emasõnad kannakse tema hinge salapärase sosinaga, täis

õrnust ja tundlikkust. Ta ei tea veel, mis põhjustab seda sosinat, kuid tunneb, et vajab seda, nagu vanemaid, kodu. Tuleb aeg, kus ta on suuteline mõistma salapärase sosina tekitajat — merd. Tema, kalurimajas sündinu jaoks on rohkem aega ainult vanaisal, kellest pole enam meest tormiga merele minemas ega vettinud noodakõit sikutamas. Vanaisa elu pole aga kurb ega igav, kui tal on pojapoeg, kelle hinge on vallutanud meri juba kätkis, kelle silmis aga peegeldub veel arusaamatus ja hirm vaadeldes õõtsuvat vetepinda. Siin pidi teda aitama hallipäine vanaisa, kes hakkab avaldama oma muljeid ja arvamusi, mida ta on kogunud pika eluaja kestel. Paljugi näib lapsele mõistmatu ja ebatõenäoline olevat, kuid ta moonutab neid lapsele omase fantaasiaga, saades hoopis uued arvamused ja tõekspidamised.

Pimedatel tormistel sügisõhtutel kuuleb laps hoopis teist häält, häält täis viha ja raevu. Külma tõttu kerratõmbununa kuulab ta vanaisa tasast juttu; ainult kohutavate tormipuhangute ajal, kui terve maja võppub, peatub vanamees ja tortis habeme värisedes pomisevad veretud huuled palvesõnu. Kõnksus sõrmed silitavad aga poisikese valget saguspead, kes läikivate hirmunud silmadega oma paljaid põlvi vaatab ja käsi nii tugevasti kokku surub, et sõrmed valgeks muutuvad. Ja selline märatsev koletis on tema paleus.

Järgmisel hommikul on aga kõik vaikne, ainult kõrgele kaldaliivale uhitud adrude hunnikud tõendavad möödunud tormi, mis siin on pidanud lõikust ka inimeste hulgas. Lamab ju väikeses rohelises kabelis kõrgel rannakaljul mees, kelle nõudis enesele ohvriks meri. Katse päästa kalleid lõherüasid tõi suurema õnnetuse, mis röövis perekonnalt toitja ja seltsimeestelt kaaslase.

„Meri annab, kuid ta tahab saada tasu ja ka võtab,“ sõnab vanaisa pojapojaga

lahkunu kõrval seistes ning kämblaga põski pühkides. „Parimaid tahab ta, noori mehi, täis julgust ja jõudu, — need talle meeldivad,“ pomiseb vanamees kabelist lahkudes ja tasaseil sammel küla poole astudes.

Sellises õhkkonnas saab lapsest poisike, kes peab juba aitama vanaisal peent võrgulina kududa ja suvel angerjaõngi sisse viia. Aastate möödudes antakse talle juba püügiosa isa paadis ja nüüd peab algama ta elu, millist on elanud inimesed enne teda ja elavad ka hiljem, pärast teda. Ta töötab, kuid see näib talle mõttetuseks, kuna osa noormehi külas hoopis vähe tööd teeb, seda enam on neil aga raha. Need mehed riskeerivad paljuga ja seetõttu on ka palk kuninglik asja õnnestudes. Mitugi korda on teda katsutud meelitada liituma nendega, kuid siiani on ta olnud tugev.

Siis aga juhtub asi, mis ta põhjalikult rööbastest välja lööb. Ta hakkab Bacchust teenima ja pealegi suurejooneliselt. Sellega käib ühes piiritusevedajaks saamine ja elu täis rõõme ja muresid, vahepealseid olukordi ei tunta. Neil on julgust ignoreerida seadusi, rahaga saavutada kõike, mida soovivad, ja ükski võim ei võiks neid sundida loobuma merest.

Kõrtsist liigub sadamasse salkkond mehi ja, nagu näha võib, on „Virus valge“ oma töö teinud. Ta sammub teiste hulgas, käed surutud taskuisse, nagu õhetamas viinast ja tuulest. Sadamasse jõudmisel omandavad mahlakad väljendused viisakama kuju, tülpinud näod aga muutuvad ettevõtlikuks ja energiliseks. „Suurem möll on möödas, peame välja sõitma; see on ju meeste ilm, täis tuult ja tormi,“ karjub habetunud suu tuulisesse sügisõhe.

Järgmisel hommikul otsivad randlaste silmad asjata saarlaste paate tormisel horisondil. Nad on kadunud, põgenenud tagasi mere kaitsevasse rüppe uhkeina, õnnelikenena.

Piki Põhjakallast

SEE algas, nagu ekskursioonid tavaliselt ikka algavad, ja lõppes samuti. Enne suured ettevalmistused ja pakkimised, pärast väsimus ja roidumus nagu alati pärast pikka reisi.

Oli üks päikesepaistelisi maihommikuid läinud kevadel, kui kogunesime oma „siibensahhenitega“ kooli ja asusime laagrisse värava lähedusse, et omnibuse saabudes võimalikult edukalt rünnata paremaid kohti.

Kui siis omnibus lõpuks, saabus, algas hirmus sagimine ja pussi ukse poole tormamine. Peagi olid kõik õnnelikult saabunud omnibusse ja igaüks saanud endale istekoha, nii hea või halva, kui see kellelgi õnnestus. Järgmiseks tähtsaks toiminguks oli kohvrite vinnamine omnibuse katusele. Olles sellegagi valmis saanud, tegime tähtsa näo ette ja jalutasime meid kadedalt vahitavaist kaasõppureist paar korda mööda, et siis jälle kaduda omnibusse end võimalikult mugavalt sisse seadma.

Varsti olid ka kõikide kaassõitjate nimed kahe ekskursioonijuhhi-õpetaja poolt kontrolli mõttes ette loetud ja, kui selgus, et kõik olid kohal, võis sõit alata.

Võimsa lahkumislaulu saatel hakkas omnibus raske inimkoorma all pikkamisi „venima“ mööda Narva maanteed ida poole. Kui aga olime tõepoolest jõudnud välja linna piirest, algas „hale ja armas“ kihutamine „jäätiselinna“ poole, nii et meist aina lendasid antiloopide- ja pühvlitekarjad (nii nimetasime lehmi ja lambaid).

Nii kestis see umbes pool tundi või rohkem, mille kestes me loopisime läbi omni-

buse lahtise katuse välja igasugust „padajanni“, alates kompekipaberitega ja lõpetades banaanikoortega. Aga kui pärast esimest vaimustust märgati, et oli suure eduga ära hävitatud terve oma maiustuste tagavara, otsustati pärastpoole olla ettevaatlikum.

Lõbusas meeleolus möödus aeg ja tee üpris ruttu, ja kui olime külastanud Kundat ja Kiviõlit, olime näinud importliiva ja tsementi, käinud allmaakaevanduses puurimas põlevkivi ning tundnud õlivabriku põrgukuumust ja „meeltülendavat“ õli-aroomi, jõudsime vastu õhtut Oru lossi. Seal anti meile jalga mingisugused sandaalid, mis pidid vist kaitsma lossi põrandaid meie patuste jalgade eest. Siis juhiti meid lossi sisemusse ja näidati suurepäraseid saale ning õllebaare, kalleid kroonlühtreid ning kuulsate kunstnike seina- ja laemaale. Kui olime seestpoolt ära näinud tolle hiilguse ja au, läksime jälle välja ja lasksime end pildistada igas poosis, tagapõhjakaks ikka valge loss, sest kes teab, kas tuleb veel juhus, et võiksid näha end ühel pildil Eesti kuulsaima lossiga.

Olles peale seda veel jalutanud natuke aega muinasjutuliselt kaunis lossipargis, istusime jälle omnibusse ja sõitsime Voka valla algkooli poole, kus pidime veetma öö.

Magamisest ei tulnud aga suurt midagi välja, sest kes tahab niikuinii lühikest kalist aega raisata veel magamisega. Kuidagi oli siiski öö möödunud ja tahtsime jälle teele asuda, seal aga selgus kurb tõsiasi — meie eelmisel päeval nii truu sõiduriist ei

tahtnud enam vedu võtta. Suure jändami-sega ja „kondiauru“ abil saime talle vii-maks siiski jälle elu sisse ja varsti olime taas teel päikesetõusu, s. o. Narva poole.

Lõuna paiku jõudsimegi reisi peasiht-punkti. Kuna ilm oli kaunis palav, asus enamik kohe tormi jooksmata kuulsa Narva jäätise müügikohtadele. Teised aga tahtsid kaalule panna oma tahtejõudu, töötades Narvas viibimise ajal mitte tilkagi jäätist suhu võtta. Pidasidki siis mõned neist „as-keetidest“ oma lubadust, teised aga ei jõud-nud kiusatusele vastu panna ja varsti võis neidki näha jäätisetorbikutega ringi käimas.

Narvas väsitasime umbes pool päeva jalgu. Vaatasime juga ja linavabrikuid, raudteesilda, Jaanilinna ja Hermannini kind-lusi ning muid vaatamisväärsusi, hävitades kogu aja Narva jäätisevabrikute kõrge-kvaliteedilist saadust. Lõpuks jõudsimel veel ära käia Vene piirilgi ja näha tõelisi puna-väelasi, kuigi ainult mitmesaja meetri kau-guselt, sest nad kartvat turistide kui tuld.

Viimaks hakkas seegi päev lõpule jõudma, pidime jälle öömaja peale mõtlema. Selleks otsustasime sõita Narva-Jõesuhu, meie suurimasse ja tähtsamasse suvituskotta.

Jõudnud sinna, leidsime öömaja ja lahke vastuvõtu pansionis, „Lugenberg“, kus meid paigutati ööbima kolme suvemajja. Sead-sime end seal mugavalt sisse ja tegime endile valmis magamisasemed. Olles õhtus-tanud suures ühissöögisaaalis, olime vabad kuni kella üheteistkümneni, millal pidi olema kontroll, kas kõik on oma tubades.

Otsustasime oma vaba aja veeta võima-likult lõbusalt ja kasulikult. Selleks suunas

suurem osa oma sammud mereranda. Seal aga saime suure pettumuse osaliseks: rand oli täiesti inimtühi ja puhus külm meretuul. Lohutasime endid veidi sellega, et tegime peadpöörivat kiikumist rannal ülesseatud kiikedel.

Nii ei täitunud meie esialgne soov veeta aeg võimalikult lõbusalt mitte just täieli-kult, sest olime unustanud, et suve-hooaeg ei olnud veel alanud. Veendusime, et Narva-Jõesuus kolmveerand aastat oleks küll väga igav elada.

Kuidagi me vaba aeg siiski ära kulus ning kontrolli ei kuulnud vist paljudki enam, sest eelmise öö magamata olek andis end tunda.

Koitis jälle hommik teine meie ekskür-siooni kestes. Meie kurvastuseks aga oli ilm muutunud külmaks ja tuuliseks ning päike oli kadunud pilve taha. See ei suut-nud aga meie head tuju segada ja ekskür-siooni kolmas päev algas endiselt lõbusas meeleolus.

Selle päeva marssruut oli ettenähtud järg-miselt: Jõhvi — Kuremäe — Ontika — Tallinn. „Kurikuulsal“ Ondikal aga, mille pärast mõned isegi ekskürsioonist maha jäid, kartes kõrget paekallast, jäi seekord ajanappuse tõttu käimata. See päev oli üht-lasi igavaim meie ekskürsiooni kestel, sest olime peaaegu terve päev sõidul. Ainuke huvitav koht, mida külastasime, oli Kure-mäel asuv Pühtitsa nunnaklooster. Jõudsimel sinna lõuna paiku.

Klooster ja selle ümbrus on nagu oma-ette väike linn keset kaunist Kuremäe loo-dust. Ta hoonestik koosneb ühest suurest pea- ja mitmest väiksemast kirikust. Peale selle on seal veel nunnade elumajad jne. Väljaspool kloostrimüüre leiavad aset post-kontor, arsti elumaja ja teiste elanike majad.

Eriti huvitav oli mitmekordsete seintega väike kabel püha tamme juures, kust ole-vat leitud imetegav pilt ehk nn. ikoon.

Olles külastanud kõiki neid vaatamis-väärsusi, jõudsimel lõpuks ka kuulsa püha allika juurde, mille vesi parandavat kõik haigused. Neelasime siis ka kõik aplalt külma allikavett, milline toiming külma ilmaga ei olnud küll mingisugune nauding,

aga sellegipärast tahtsid kõik maitsta kord elus tõelist püha vett ja saada või jääda selle läbi terveks nii ihuliselt kui ka hingeliselt.

Lahkusime kaunit Kuremäelt kõige paremate muljetega, igapäev taskus tükike püha tamme koort, mis olevat väga hea rohi hambavalu vastu.

Pärast lühikest peatust Jõhvis oligi kätte jõudnud meie ekskursiooni viimne etapp. Olime jälle teel piki põhjakallast, seekord aga lääne poole. Kolmepäevane lakkamatu reisil olemine oli olnud kaunis väsitav, siiski oli üldine meeleolu kõige parem. Ja kui juba hakkasid mööduma tuttavad maakohad ja silmapiirile kerkisid Tallinna tornid, oli nagu kahju, et kodu on juba nii lähedal ja varsti lõpeb see lõbus väljasõit.

Veel paarkümmend minutit, ja omnibus

peatuski Vene turul. Ronisime pikkamisi ja vastu tahtmist välja armsaks ja koduseks muutunud tolmusest pussist ja asusime igapäev teele oma kodu poole, võttes kaasa ilusaid muljeid ja mälestusi, millest peab jätkuma järgmise kevadeni — järgmise ekskursioonini.

Kevad (linool)

V. Siim

Kiviheitja (linool)

V. Siim

Kas rikkus on õnn?

„Kas olete oma eluga rahul?“ küsib härra Raul Targam oma autojuhilt Peeter Arusoolt. „Jah, härra peremees.“ — „Kas teil pole enam midagi soovida?“ — „Ei“, vastab Arusoo veidi imestunult, et peremees esitab sääraseid harukordseid küsimusi. Härra Targama, kes on suurtööstur, mitmekordne ärimees ja viiekordse maja omanik pealinna käidavamal tänaval, nõjatub ohtes polstrile. „Jah“, mõtleb ta endamisi, „mis peakski viga olema Peeter Arusool! Tal on kena väike korter Targama majas ja teenistuses pole teda keegi halvasti kohelnud. Aga“, mõtleb peremees, „kas rahast ei tule puudu?“ Summa, mis Arusoo saab palgaks, pole Targama arvates kuigi suur, aga autojuht näib sellega läbi saavat. Ah, kui saaks kordki nii enesega rahul olla kui too mees seal eesistmel! Nüüd istub Targama siin ja ootab oma prouat. Ta väriseb mõtte ees, et armuline võib olla halvas tujus. Juhtumeil, kui müüjannad ei suuda rahuldada proua soove, siis on lihtsalt põrgu maa peal. Ja peasüüdlaseks jääb ikka Raul. Nii istudes ja oodates laseb ta oma silmade eest mööduda kogu oma elukäigu nagu kirju paela.

Lapsepõlv möödus tal nagu igal teisel talulapsel. Niipea aga kui isa lubas tal ka sõna milleski kaasa rääkida, mõjastas ta isa niivõrd, et see ehitas veski. Sellest ajast alates muutus äritsemine üha suuremaks. Pärast isa surma, saades kõik varanduse endale, tundis noor Targama ennast õiges sõiduvees ja viis veskid ning ärid linna. Linnas tutvus ta kellegi suur-ärimehe tütre ja abiellus ruttu, pikemalt kaalumata oma praeguse abikaasaga. See päris oma vanalt isalt laiaulatuslikud ärid. Ja siis ehitas ta maja. Noil aastail oli ta uhkustundega jälginud oma populaarsuse tõusu. Tol ajal ta ei pannud tähele muud kui ainult

tööd. Alati, kui ta pärast väsitavat tööd koju läks, tuli talle vastu proua, rääkides ainult oma Fifist (taksist) või ei tulnud üldse vastu. Tihti istus ta üksinda lõunalauas, sest proua oli liiaks sageli haige või halvas tujus. Suvepuhkusi oleks tulnud nimetada suveväsimusiks. Alati pidi ta jooksmata mööda arste ja raviasutusi, sest proua põdes reumat, ishiast ja muid haigusi. Olgugi et ravimiseks kulutati palju raha, ei muutunud proua tervis sugugi paremaks ja ta oli alati väga halvas tujus. Varsti muutuvad ka ta enda jalad nii haigeks, et ta peab ostma auto käikude sooritamiseks. See ei tähenda tema rikkuse juures midagi ja üks inimene leiab tööd autojuhina. Nüüd tunneb Targama, et ta on vana. Kas tõesti on elu läinud nii ruttu? Võib-olla ta varsti juba sureb. Nüüd tunneb ta, et tema elust midagi puudub; ta leiab, et peab olema midagi ka hinge ja vaimu jaoks, nagu räägivad teised. Teatris on ta käinud vist paar korda oma elus. Raadiost pole ta kuulanud muud kui börsiteateid ja majanduslikku ringvaadet. Klaver on neil küll kodu, aga et sellele tolmu korda ei tekiks, selle eest hoolitseb teenija suure tolmulapiga. Suur raamatukapp võtab küll enda alla terve seina ja sellest võib leida töid laureaatidelt ja vähese kuulsusega kirjanikelt, aga enamik on lahti lõikamata. Looduse vastu pole ta kunagi huvi tundnud. Vaesed kannatajad teda ei liiguta. Naiseiga pole ta kunagi hästi läbi saanud. Tütar — parem, kui teda poleks olnud, sest ta oli vigane. Poliitika teda ei köida, seltskond — ammugi mitte. Jääb järele ainult äri, raha, varandus. Kõlava nimega uhke härra Targama mõtleb kibedustundega sellele, et ta kunagi ei saa istuda tugitoolis suitsetades piipu, tunda rõõmu enda ümber jooksvaist lastelastest ja rahul olla tehtud tööga ning teistele jagatud õpetustega

Nüüd ei saa enam midagi muuta. Ta peab elama alalises hirmus oma varanduse ja elu pärast kuni surmani. See võib hulluks teha.

Samal ajal on autojuht Arusoo hämmas-
tunud peremehe imelikust käitumisest. Kas
tema, suurtööstur Targama, pole siis rahul
oma eluga? Imelik, mis võib temal puu-
duda? Aga tema ise, lihtne autojuht, kas
tema on rahul oma eluga? Jah, ta leiab, et
ta on täiesti õiglaselt vastanud oma pere-
mehele, mitte mingisuguse kartuse mõjul.
Peeter Arusoo'legi meenub ta elulugu kuni
tänaeni.

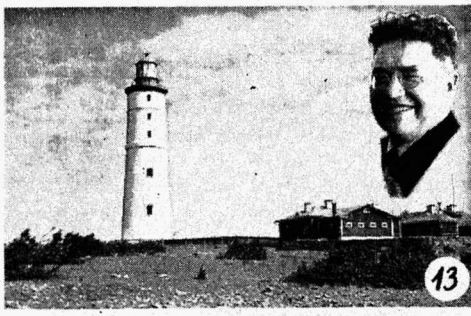
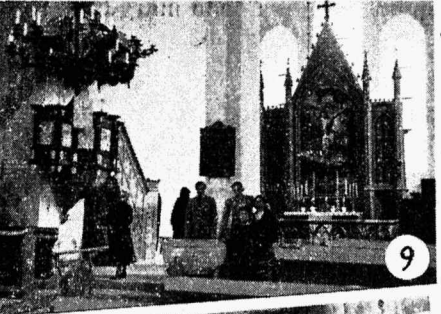
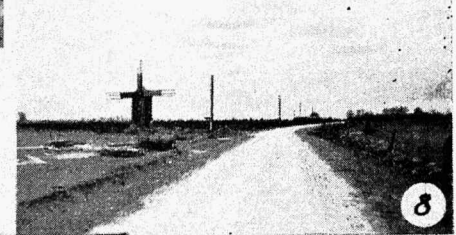
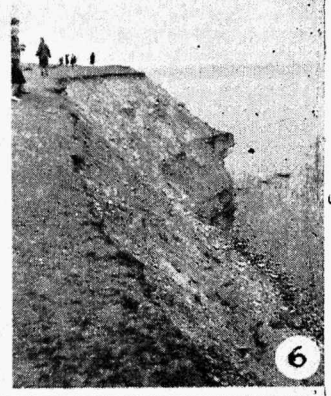
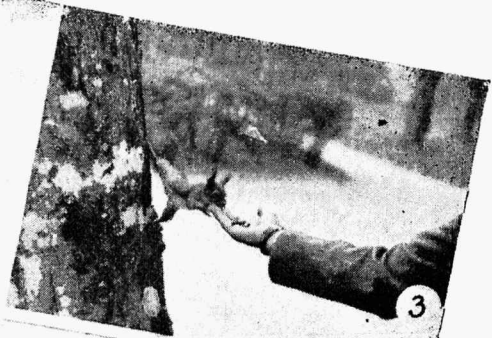
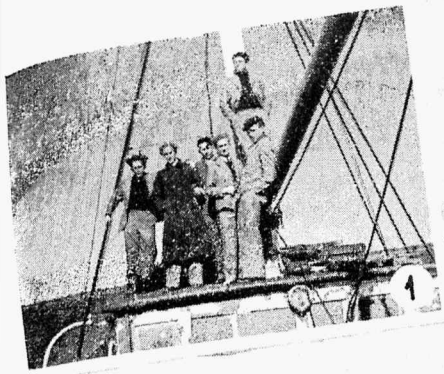
Juba poisikesena meeldisid talle eriti
masinad. Seepärast oligi ta suurim soov
tehnikum, mille ta ka hästi lõpetas. Siis
töötas ta ühes autotöökojas kuni abiellumi-
seni. Ta nais kellegi keskkooliharidusega
neiu oma kodukohast. Isal oli küll kaunis
suur talu, aga selle päris vanem vend, ja
nii siirdus Peeter jälle linna. Varsti sai ta
hea koha tööstur ning kaupmees Targama
juurde autojuhina. Oma töö juures oli ta
kogu innu ja hoolsusega, ka peremees pol-
nud paha. Palka sai ta võrreldes teiste
autojuhtidega hästi. Kena kahetoalise kor-
terigi oli peremees talle lubanud oma
majas. Korteri lihtsast sisustusest ei puu-
dunud ka raamatukapp, mis polnud täide-
tud küll nii rikkalikult kui peremehel, aga
iga raamat oli omast kohast armsaks saa-
nud ja mitu korda läbi loetud. Toas oli ka
raadio ja isegi viiul rippus seinal. Peeter
polnud küll kunstnik, aga ta armastas
muusikat ja mängis vabadel tundidel ise-
enese ja perekonna rõõmuks. Eriti väike
Rein oli viiulist vaimustatud. Teatreid ja
kontserte küllastasid nad niipalju, kui raha-
kott vähegi lubas. Ajalehest loeti võrdse

huviga sündmusi välismaailmast ja joone-
aluseid jutte. Tihti küllastasid Arusoo pere-
konda tuttavad maalt ja nii mehe kui
naise endised koolisõbrad. Arusood tegid
vastukülaskäike ja elul polnud viga midagi.
Suvilat ja autot neil ei olnud, aga sai läbi
ka ilma nendeta. Perekond suvitas iga
aasta maal naise vanemate või Peetri
venna juures. Nad lähevad eelolevalgi su-
vel maale talu tervist kosutama. Tema ise
viibib ka niipalju kui võimalik suviti maal,
sest seda võimalust on tal päris palju. Eriti
puhkusajal kohtleb peremees autojuhti tea-
tava ükskõiksusega. Tehku, mida tahab.
Ja nii see läheb. Ei, Peeter Arusool pole
tarvis oma elu üle nuriseda ja ta võib lõ-
petada oma elupäevad rahul möödunuga,
aga ega surm nii ruttu tulegi.

Peeter Arusoo vaatab kõrvale ja — oh
õnnetust! — kaupluse uks avaneb ning
välja astub proua Targama. Ta nägu on
pilves ja ta tirib ärritatult Fifikest keti otsas.
Vaene härra Targama tõmbub küüru. „Aia
tänavale!“ hüüab proua ruttu ja tõmbab
autokse paukudes kinni. Peeter käivitab
ruttu mootori ja ta ei kuule enam, millest
on jutt tagaistmel. Igatahes kostab sealt
väga ärritatud häält, sest härra on saanud
toime mingi vägiteoga. Ta hakkab prouale
vastu ja protesteerib nõite rohkeile süüdis-
tusile, mida proua talle ohtrasti jagab.

„Nende närvid pole enam korras. Nad ei
suuda enam kainelt mõelda, vaid süüdistav-
vad pimesi teineteist. Milles? Mitte milleski.
Nii tekivadki kõik riidud ja alaline halb
tuju. Ei tea, kas rikkus teebki nii õnneli-
kuks, kui mõni inimene väidab?“ mõtleb
endamisi autojuht Peeter Arusoo, aga peab
siiski hoolsalt silmas sõiduteed. See on
tema kohus ja ta leiab selles rahuldust.

Pildijuttu Saaremaa ekskursioonist. 1. All. „Sõmeril“. 2. Hiiumaal. 3. Kuressaare pargis.
4. Rannaküla Saaremaal. 5. Kpt. Toom Jaagurahu ohvrikivil muistset ohverdamist demonstreerimas.
6. Mustjala pank. 7. Kaarma linnus. 8. Saaremaa maantee. 9. Kaarma kirikus. 10. Kaali järv. 11. Talu
Saaremaal. 12. „Maailma väikseim“ veski Kihelkonnas. 13. Vilsandi tuletorn ja selle valitseja. 14. Kihel-
konna vana kellatorn. 15. ja 17. Pesa ja ta soojendaja. 16. Vaika saared.

Ain Soo

Güm. II kl.

Punapea

EVI seisis kooli riietetoas peegli ees ja tupsutas üleliigse ägedusega puudrit oma veidi ülespoole vaatava ninakese tipule. „Neetud tedretähed!“ sisises ta vihase, kui pruunika puudritolmu alt paar pruuni täpikest, vaatamata oma perenaise hoolele, oma ninakese välja pistsid. „Ikka on nendega üks häda ja rist. Ei tea milleks nad küll loodud on — aina vaev ja viletsus!“ — „Mis lahti? Kas too pikk Kusti jättis sind maha või?“ päris mõdarruttav pinginaaber Senta, kes rutates vaid oma kooliõde viimaseid sõnu oli kuulnud. „Või said „vanalt“ kodus „pragada“, et eile nii kauaks välja jäid — aga eks olnud vahva see eilne õhtu ikka!“ hõikas Senta ja kadus klassi. Kuid Eevi ei võtnud vaevaks peadki pöörata: just praegu jäid need neetud täpid puudri alla püsima ja Eevi võis asuda oma suukese kallale, sest see polnud tema arvates oma loomulikus punas küllalt kena, et võluda kedagi — liiatigi veel noort ajalooõpetajat härra Maldret, kes oli „nii tore poiss“. Ja just nüüd pidi Tiina, see kohusetruu kooliteenija, helistama kella tunni alguseks. Just nüüd, kui Eevi maalis vasakut südamepoolt

oma suule. Ärritusest võpatas käsi ja punane pulk kaldus veidi ülespoole, sinna, kus väikestel tüdrukutel öeldakse „tatirenn“ asuvat. Ent Eevil polnud aega seda märgata, sest juba esimesest kellahelinast päale ei vaadanud ta enam peeglist, vaid jälgis, et „nii tore poiss“ enne teda klassi ei läheks, sest hilinejate käsi ei käinud just hästi. Ja säält ta juba tuligi. Nagu tuulispusk tormas Eevi klassi ning peagi järgnes talle õpetaja. Õpilased tõusid kolistades püsti ja jäid mitmesugustes seisundites seisma. „Istuge!“ Õpetaja sinised silmad libisesid üle õpilaste ja siis vajus nende torkav pilk päevaraamatusse, kuna vasak käsi samal ajal tõmbas istmiku alla tooli ja siis istus temagi.

Viivu aega uuris ta päevaraamatut, haaras siis sullepää ja hakkas midagi kirjutama. Natukese aja pärast peatus krabisel sulg; samal ajal vaikus ka jutusosin, mis õpetaja istudes puhkenud oli.

„Eevi Laidmaa!“

Eevil käis külm judin üle keha. Vaevu ajas ta end üles ja jäi siis kätega lauast kinni hoides pingi najale seisma. Valitses surmavaikus. Õpetaja pilk püsis avatud

päevaraamatus ja ta sulg värises ootavalt valge paberi kohal. Siis, kui vaikus juba venivaks muutus, tõstis noormees äkki pea ja ta sinised silmad vaatasid punastava ja higistava tütarlapse otsa.

„Noh?“

Eevi punastas uuesti ja kogeles:

„Mi... mi-na, e-ei...“

„Kes puuduvad? Kas te ei teagi, et olete täna korrapidaja?“

Õpetaja pilk langes jälle raamatusse, sulg vajus madalamale ning sosin klassis algas uue hooga. Eevi põsed said tagasi loomuliku värvi ja ta kogu sirgus. Siis heitis ta hindava pilgu üle klassi ja nimetas ükshaaval puudujate nimed, millised „tore poiss“ päevikusse kirjutas. Viimaks võis Eevi istuda seda tehes sosistas ta Sentale: „Igavene tobu! Ma mõtlesin, et ta hakkab küsima. Sina istud ka kui nui, ei võta vaevaks raamatutki lehitseda, muudkui väristad käsi ja lõksutad lõugu...“ Ja siis järgnes veel terve rida halbu sõnu ja arvustusi Sentakese arvel, kel rasvhappe ja glütseriini ühendit rohkem olevat kui tavalisel tütarlapsel ja kes päälegi häda korral oma sõbratari maha jätvat. Kooliõde püüdis end muidugi igati kaitsta, ent viimane sõna jäi Eevile:

„No mõtle, kui ta oleks mind küsinud! Kaks ühte juba on — kas on seda kolmandat veel tarvis!“ Kuid armsal kooliõel polnud teps mitte mahti vastata, sest terav pilk õpetaja laua poolt halvatas keelepaelad ja juhtis ta pilgu raamatusse, sest Jumal nägi, et temagi polnud tänast õppetükki vaadanud. Eilne õhtu oli seks aja võtnud. Jah, see eilne õhtu... Siis kihutas ta aga kõik muud mõtted minema ja süvenes raamatusse. Täna „näkkas“ Sental, sest härra Maldre pilk libises üle ta pruuni päa ja peatus Eevi punaseil juukseil. Kaks rukkilillesinist silma pörkasid kokku kahe rohelistega ja nende esimeste mõju oli nii tugev, et tüdruk kärmesti püsti tõusis, ilma et õpetajal teda tarvitses käskida.

„Mnjaa, teie, Laidmaa! Teid ongi mul tarvis.“

Ta peatus hetkeks, soris raamatus ja algas siis uuesti:

„Nja! No mis te teate kõnelda Konvendi erakondadest Prantsuse revolutsiooni ajal?“

Sinised silmad kerkisid uuesti ja peatusid esmakordselt kauem Eevi näol. Hulk aega valitses vaikus, mille kestel rippus „tore da poisi“ pilk tütarlapse näol. Siis kiskus see end sealt lahti ja pöördus akna poole. Samal ajal ilmus vaateleja suu ümber vöbisev vari. Näis, nagu tahaks too pikk blond noormees iga minut naerma hakata, kuid ta taltsutas end ning uuesti Eevi poole pöördudes oli ta otsaesine kortsus. Ta astus higistava Eevi ette ja tõmbas sõrmega Eevi nina alt. Ta sõrm värvus punaseks, samuti Eevi ninaalune. Klass võpatas. Eevi tundis tuhat kirpu, sooje ja külmi, üle selja jooksvat. Ta merirohelised silmad kattusid äkki vesise looriga ja ta roosa näolapike tõmbus punaseks nagu ta juuksedki. Ja mis kõige hullem — ninaotsal löid hiilgama kaks pruuni täpikest. Härra Maldre vaatas oma sõrme ja sõnas:

„Huulepulk võib olla tore asi, ent ta pole söömiseks lastele. Võtke seda arvesse, Laidmaa — muidu võite saada veel mürgituse.“

Siis pöördus ta äkki ümber ja sammus tagasi laua juurde. Mõtles siis veidi ja ütles:

„Oleks ülim aeg paremini õppima hakata, Laidmaa. See on teil kolmas nörk.“

Seda öelnud, alustas ta uue õppetunni seletust:

„Žirondiinid, kes olid jakobiinidele pinnuks silmas, kõrvaldati konvendist harimata rahvahulkade sunnil. Nii läks täielik võim jakobiinide kätte — algas terror...“

Ent Eevi istus mornilt ja häbistatult pingis ja haudus oma mõtteid. Oleks selsinatsel tunnil võim tema kätte läinud, oleks kindlasti alanud terror, ja häda siis „tore dale poisile“ — säärane „kole ahv“. Ja sellega see seekord jäigi.

„Kole ahv“ lõpetas peagi tunni ja sammus, äkki ilmunud muie näol, klassist välja, heitmata ainustki pilku Eevile, kes talle tagantjärele keelt näitas.

Ajaloo-tund oli läbi.

Viimaks ometi andis Tiina märku uue tunni alguseks. „Jah, viimaks ometi! Eevi rõõmutses tõesti, olgugi et see oli algebra-tund ja seda õpetas vanahärra Tohomaa,

kellega Eevil „väike kana oli kitkuda.“ Ja miks siis mitte rõõmutseda, kui nüüd alles pääses pilkavate kooliõdede käest, kes terve vahetunni muud ei rääkinud, kui et küll olevat ikka tore poiss see härra Maldre. „Noh, Eevi,“ ütles üks, „kuidas see sinuga siis juhtus? Olid ikka sisse võetud sellest „toredast poisist“ ja lubasid, et vähemalt kahe nädalaga paned ta enda järele jooksma... nüüd [aga säärane] häbi; ja veel tema poolt!“

Tüdrukud pilgutasi üksteisele silmi ja kihistasid naerda. „Taevas ise teab, kaua Eevi seda oleks pidanud taluma, kuid siis tuli Senta, kes oma suuvärgi kooliõdede pihta avas, ja no kui tema juba suu avas, siis jäid kõik vait, liiatigi veel nüüd, kus iga „armas kooliõde“ sai kuulda oma kaheaastase romaani viie minutiga ja veel kõigi kuuldes. Samas helises ka kell ja Eevi oli päästetud. Kuid eks ole nii, keda saatus kord taga kiusab, seda ei jäta „surma laupäevalgi“ rahule ja — oh häda! — seda pidi tundma ja nägema vaene Eevi. Vaevalt oli kella viimne helin vaibunud, kui „Vana Vurr“ tuli. See oli paksuvõitu, suurte vurrudega, palja lagipäega vanahärra, käes kulunud portfelli. Ta seisatas viivuks uksele ja laskis pilgu üle seisvate õpilaste libiseda, tahtis siis edasi astuda, ent peatus uuesti. Ta puuriv pilk oli naelutatud klassi tagaseinale ja ta ajaloolised vurrud tõusid kui suunanäitajad samas sihis. Oodati. Korraga kuuldus klassi tagaseinas tasane kobin. Paljude pilgud pöördusid imestuses tahapoole. See oli Eevi, kes alles nüüd end püsti ajas. „Vana Vurr“ läks nohisedes lauani, kõhatas, vaatas veel kord üle klassi ja ütles jämeda häälega: „Istuge — peale Laidma!“

See oli nii ruttu öeldud, et kõlas nagu: „Istuge päale Laidma!“ Klass turtsatas, aga vanahärra koputas lauanurgale, sundides neid jälle vaikima. Eevi seisis sirgena nagu noor jumalanna ja kõik see argus ja kohmetus, mida ta tundis noorhärra Maldreest seistes, oli kadunud.

„Miks teie ei tõuse püsti, kui õpetaja klassi tuleb? Mis?“

„Ma ei saanud, ma... mul... mul läks sukatripp lahti!“

Õpilased turtsatasid, Eevi muigas, vanahärra Tohomaa läks äkki näost punaseks ja hakkas kõhima. Seejuures koputas ta kogu aeg meeleheitlikult sõrmenukkidega lauale ja käratas just siis, kui seda enam tarvis ei olnud: „Rahu!“

Siis vaatas ta tüdrukule otsa ja sõnas: „Istuge! Aga vaadake, et teie tripid oleksid teinekord hästi kinnitatud...“ Jälle läks ta näost punaseks ja ütles siis valjemini: „Ja pange tähele, et te alati püsti tõusetate, kui õpetaja klassi tuleb! Istuge nüüd!“ Sest Eevi oli vahepääl uuesti püsti tõusnud.

Sellega oli see vahejuhtum likvideeritud ja tund võis alata. Kuidas see kõik läks, mis sest nüüd rääkida, igauks teab isegi, missugune on üks algebra-tund: suurem osa õpilasi tukub, teised panevad õpetaja seletusi tähele, s. t. võtavad tööst osa. Esimeste hulka kuulus muidugi ka Eevi, keda, taevale tänu, seekord ei küsitud. See-eest jäi aga hätta sõbratar Senta, kes hapu näoga pidi vastu võtma oma teise kahe. Muide üldine kokkuvõtte tunnist oli: kolm kahte, üks üks, üks rahuldav ja üks rahuldav miinus. Tööst mitteosavõtmise pärast kirjutati neljale õpilasele taskuraamatusse miinus. Nagu näha, oli „Vurr“ kaunis „kibe vana“. Aga nagu Eevi teadis, polnud ta seda mitte alati, sest aasta lõpuks said vaid mõned üksikud halva numbri, muidu seisis ta taskuraamatu wiimses lahtris ikka kolmed, ühtedel lühemad, teistel pikemad miinused taga, kuid nagu „Vurr“ ütles, on kolm-miinus sama, mis kolmgi.

„Alge“ tunni lõppedes algas Eevil kibe tegevus — söömine. Oli lausa häämatamapanev näha seda saledat punapääd hävitamas pool tosinat vorstilõikudega kaetud saiaviilu. Ent söödud nad said ja sööja näost paistis, nagu tahaks ta veelgi. Siis keeras ta aga otsustava näoga võileivapaberi rulli ja vaatas otsivalt ringi. Rõõmsale muigele tõmbus ta päevitunud nägu, sest ta märkas Sentat, kes seisis õpetajate toa ukse ees ja seletas midagi avasui kuulavatele kaaslastele. Kiire liigutusega heitis Eevi rasvase paberirulli pingikaaslase pää

sihis. Ja see tabaski, kuid mitte Sentat, vaid õpetajate toast väljaastuvat „nii tore-dat poissi“ ehk „koledat ahvi“ — härra Maldret.

Noormees võpatas, kui pehme pundar talle hoogsalt vastu vesti neljandat nööpi pörkas, kortsutas siis kulme ja tõstis „pommi“ kahe sõrmega üles. Seejärel vaatas ta ringi ja nägi Loti naisena seisvat Eevit. See punapäine „soolasammas“ eiliku- kunud isegi siis paigast, kui härra Maldre ta juurde astus ja küsis: „Kui vana te olete,

Laidmaa?“ Elu tuli „Loti naisesse“ tagasi. Ta näolapikene läks punasemaks ning meri-rohelised silmad nagu oleksid tahtnud pugeda põrandapragude vahele. Ent uuesti küsis kiusaja hää: „Kui vana te olete?“

„Se-seitseteist!“

„Nii-nii! Ja mina mõtlesin, et kõigest seitsme.“ Nende sõnadega viskas „tore poiss“ saatusliku võileivapaberi paberikorvi ja jättis segase Eevi klassiuksele seisma. Kaua polnud tal vaja seista, sest kellahelin teatas uue, käsitöö-tunni algust.

Kuused (linool)

V. Jakobson

Hetk mälestusis

Kustuva ahju paistel istub vanake. Süte kuma helgib ta kortsulisel palgel tuhande erineva varjuna. Sääl ta istub, käsi silitab üle hõbedaste juuste, teine sukavardaga rüpes, prillid vajunud ninaotsale. Hetkeks, ainult hetkeks laseb ta väledail näpel puhata, pilk ekslemas toas, kuni jääb peatuma läbi akna paistval lumesajul.

Väljas langeb valgeid imeõrnu lumehelbeid. Vallatades, nagu üksteist narrides, hõljuvad nad külmunud maapinnale, mis kattub aja jooksul paksu vaibaga. Esimene lumi pärast pikka kõledat sügist mõjub inimesse elustavalt. Seitsekümmend talve on vanake lume tulekut oma silmaga näinud. Aga tänane lumesadu, ons temas midagi erinevat? Ei, seda mitte, lumi on neil seismekümmel aastal sadanud ikka ühtmoodi. Kuid siiski, tänane päev nagu meenutab talle midagi. Tõsi, nüüd ta teab, see on pildike minevikust.

Tollelgi päeval, kakskümmend kaks aastat tagasi, langes esimesi õrnu lumehelbeid külmunud maale. Siis palus ta ainus poeg, tookord gümnaasiumiõpilane, suure paatosega tema õnnistust võitluseks isamaa ja vabaduse eest. Emake andis selle, olgugi

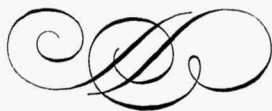
et raske südamega. Kuulusid ju temagi õilsamad tunded isamaale ja vabadusele. Nii läks tema poeg säravi silmi, täis nooruseoptimismi, võitlusse vabaduse eest.

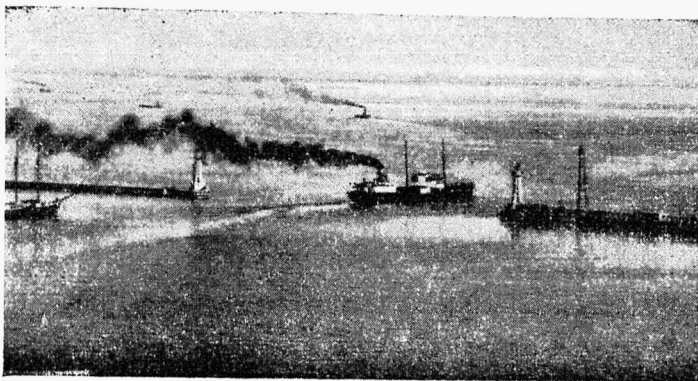
Ta läks, ega tulnud kunagi enam tagasi. Ema ei teagi, kus on ta poja haud. Vaid ta kooli pühamasse paika, vabaduse eest langenute mälestuseks püstitatud mustale marmortahvlile on temagi nimi kuldtähtedega raiutud.

„Ära ilmal' valu kaeba, ära näita pisaraid!“ Need lauliku sõnad meenuvad emale ta sügavas valus. Murtud emasüdame ainsaks lohutuseks on, et ta isamaal on jälle, pärast seitsmesaja-aastast orjapõlve, valitsemas vabodus. Vabadus on meile lõpuks ometi kätte võidetud, ehkki tema eest pidid paljud ohverdama oma kalleima — oma elu.

Kellele elab see vanake nüüd? On tal igav? Ootab ta surma? Ei. Ta ootab, millal on jõutud raiuda marmorisse nende vabaduse eest langenute mõtted ja aated. Olgu see järeltuleva põlve pühim kohustus!

Söed ahjus on kustunud. Väljas langeb lumehelbeid, üks õrnem kui teine. Ärkab vanakegi oma mälestusist, äigab käega üle näo; taas leiavad rippuvad käed sukavarda ja töö jätkub.

Argo Kõuamees

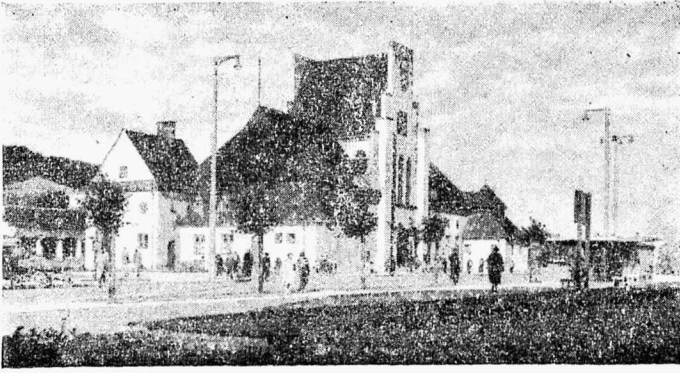
Prog. III kl.

Gdyniast Setubalini

MÖÖDUNUD kevadel pärast traditsioonilist raamatumapi nurkaheitmist hakkasin ringi vaatama, paika otsides, mis koolimajast võimalikult kaugemal asetseks. Korruga läbistas mu pead mõte — onu August, vana merimees, kes vähemalt neli viiendikku oma elust on mööda saatnud kiiknaval laevukesel: miks mitte veeta suvi tema juures laeval, sõites mööda meresid, ja näha veidi võõraid maid ja rahvaid. Mõeldud, tehtud. Kirjutasin sellest onu Augustile ja asjalood kujunesidki sedamoodi, et ühel külmavõitu juunikuu õhtul koos onu Augusti „troonipärija“ Erikuga siit Tallinnast rongiga Gdynia poole tossutasime. Sõit läks läbi Läti, Leedu, Saksaja Danzigimaa kuni endise Poola koridoringi. See teekond möödus ilma eriliste vahejuhtumiteta ja üldiselt rahulikult, välja arvatud tüütavad passi- ja valuutakontrolid, milledest eriti karm oli Saksas Eydkuhneni jaamas teostatud järelevaatus, kus tuli üles märkida viimne kui penn hinge taga olevast rahast ja pikalt, laialt selatada, kes sa oled, kuhu lähed jne., kuni lõpuks tüdinult ainult „ja“ ning „nein“ vastama hakkad. Lõppeks jõudsimme siiski õnnelikult ja, mis peaasi, tervete kontidega

— kolm kuud hiljem oleks seda vaevalt loota võinud — Gdyniasse; pärast sealset omapärase stiiliga jaamahoonest väljumist (jaamahoone on suur ja avar valgekslubjatud seinte ja terava punase katusega hoone) seadsime kohe sammud sadama poole, kus parajasti nägime meie „Lendavat Hollandlast“ otsi kai külge kinnitamas. Ei meie teinud seal pikka juttu altkulmu vaatavate tolliametnikega, vaid „kebisime“ tähtsate nägudega kait laeva viivat treppi ehk, nagu meremehed nimetavad, landgangi mööda üles laevalaele, kus onu August meid nähes suured silmad tegi, (ta oli meid oodanud alles järgmisel päeval).

Nüüd aga võisime juba järgmisel päeval Gdyniaga lähemat tutvust teha ja, pean ütleva, see hea mulje, mis reisija algul Gdyniast saab, ei tuhmu linnaga lähemal tutvumisel sugugi, vaid ainult süveneb. Juba linna tänavadki on sirged, laiad, hästi silutatud, rääkimata majadest, mis suurte ja moodsatena avarate akende ja lumivalgeks krohvitud seintega kerkivad kahel pool tänavaid. Kõik jätab kuidagi suursuguse mulje, mida täiendab ka majade ühtlane stiil; on ju Gdynias, selles moodsas linnas, kõik elamud ainult moodsad kastmajad. Ja

Gdynia jaamahoone

linna elusoon sadam, seal kihab elu hommikust õhtuni: laevu väljub ja tuleb sisse, neid paigutatakse ümber suurte sildkraanade ja söelaadimismasinade alla, viimased toovad sõe liikuva lindi abil maalt laevale ja nad võivad keskmise suurusega laeva täita vähem kui 20 tunni jooksul. Kuid Gdynial on üks suur vaenlane ja see on tolm — mitte ainult too sötolm linna sadamaosas, mis on loomulik igale säärasele suure läbikäiguga sadamale, vaid just see peenike tolmjas liiv, mida väiksemgi tuul linna ümbritsevalt liivaluuteilt üles keerutab ja linnale kannab, kus see tungib tänavalolijale silmadesse, suhu, ninna, ühe sõnaga kõikjale, mattes hingamist ja muutes selle kauni linna vähemagi tuule puhul äärmiselt ebameeldivaks. Pikapeale muutus see liiv juba talumatuks, nii et maei tundnud ka erilist kahetsust, kui meie 9. juuni õhtul, pärast nädalast Gdynias olemist, laadungiga võisime alustada reisi Bayonne'i Lõuna-Prantsusmaale. Sadamas möödusime kahest Poola suurimast mootor-reisjatelaevast, „Pilsudski'st“ ja „Batory'st“, mis sellal pidasid ühendust Gdynia ja Lõuna-Ameerika vahel. Esimene neist „Pilsudski“, mis sõja algul relvastati inglaste poolt abiristlejana, jooksis paar kuud pärast sõja puhkemist miini otsa ja puhkab nüüd kuskil merepõhjas, kuna „Batory'st“ kuuldus, et ta pidi hakkama Ameerikast Inglismaale relvi vedama. Aga siis seisid need kaks ookeanilaeva veel rahulikult kõrvuti ega võinud keegi aimata nende saatust.

Möödusime ka sadamasuus seisvaist Poola sõjalaevadest ja varsti hakkasid Gdynia

kontuurid pimedusse kaduma, kuna eespool Hela maanukil asetsev majakas üha selgemini vilkuma hakkas. Varsti jõudsim majakani, mis asetses väikese kaluriküla keskel, ja keerasime ümber maanuki, võttes kell 11 kursi Bornholmi peale. Järgmisel päeval, s. t. laupäeval, möödusime Bornholmist ja pühapäeva hommiku poole läbisime Taani väinad, kusjuures Kopenhaagen kahjuks varase aja tõttu pimedusse oli mattunud, kuna Helsingörist möödusime juba valges, nii et võisime selgesti eralda seal asetsevat ajaloolist Kroneborgi lossi (see loss oli vanasti Taani kuningate residentsiks ja seal areneb muuseas ka Shakespeare'i „Hamlet'i“ tegevustik). Kella seitsme paiku hommikul möödusime veel Kullenist, tollest „Läänemere Gibraltarist“, ja siis sõitsime kogu päeva Kattegatis, kuni alles õhtu hämarikus ümber Skageni nuka Skagerracki keerasime. Järgmised kolm päeva olime kaunis tugeva lainetusega Põhjamerele, kuna neljandal läbisime Inglise kanali, möödudes Doverist, ja viienda, reisi kestuse suhtes seitsmenda päeva veetsime Biskaya lahes, kus valitses vaid kerge lainetus. Ka meie mereloleku kaheksandal päeval kestis ilus ilm, meri oli rahulik ja vaid mõningate pilverüngastega, mida kerge tuul maa poolt merele ajas, nii et näis, nagu oleks too Biskaya, mis sügiseti mässab ja märatseb, mingi nägematu käe poolt ohjeldatud. Kella üheteistkümnepaiku hakkab midagi sinaka pilvenuka taolist paistma paremal pool meie sõidusihti. Aga see pole sugugi pilvenukk, vaid biokliga terasemal vaatlemisel omandab see pilvenukk mäe kontuurid ja kaar

dile pilku heites võib näha, et see on Prantsuse-Hispaania piiril asetsev La Rhune'i mäetipp Püreneede mäestikust, kõrguseks märgitud 960 m merepinnast. Pärast La Rhune'i mäetipu hakkab üha rohkem mäetippe esile kerkima ja kella kolme paiku oleme rannale juba niivõrd lähedale jõudnud, et võime selgesti eraldada kallast kuni ka kõike temal asetsevat. Otse meie ees on jõesuu, millest peame sisse sõitma; vasakul jõesuudmest laiub madal ja liivane rand, kuna paremal, seal, kus asetseb Biarritzi nimeline linnake oma ilusate majade ja roheliste puudesaludega, on rand kaljune ja järsk, väikeseks lahekeseks käänduv, kus kaljude vahel on näha supelplaaži ja ranna-ahoone piirjooni. Vastu plaazielseid kaljusid peksavad murdlained kohutava jõuga, paiskudes kõrgele ja siis jälle taandudes, et alustada uut rünnakut. See looduspõudude rünnak pakub väga mõjukat pilti, kuid kahjuks ei saa me seda kuigi kaua nautida, sest sõidame sisse jõesuudmest ja nüüd pae- lub tähelepanu juba maastik mõlemal pool jõge. Selles domineerib kõigepealt roheline värv; mõlemad kaldad otse upuvad rohelisse murusse ja puudesaludesse, millede vahelt vilksatavad valgeksvärvitud majade punased katused. Ja kõige selle keskel lookleb jõgi nagu mingi maona, tehes otse võimatuid keerde ja käänakuid, kuni lõpuks pärast pooletunnilist jõelsõitu laeva pea-aegu kesklinnas asetseva kai külge võime kinnitada. Nüüd tulevad veel tolliformaal-sused, kuid pärast neid ei saa enam mingi võim meid Erikuga laevas kinni pidada, vaid tuiskame maale kui marutuul, et tutvuda Bayonne'iga ja meelt lahutada pärast kaheksapäevalist merereisu.

Bayonne on eht lõunamaaline linn ja seda ehk mitte nii silmatorkavalt oma ehituslaadi kui just rahvastiku poolest. Tänavail sagib inimesi kui sipelgapesas, lühikesi mustasilmalisi ja mustajuukselisi prantslasi, kes enamalt jaolt ikka salkadena liiguvad ja juttu vestes oma kõnelust tingimata elavate käelligutustega saadavad, nagu kardaksid nad, et muidu nende kõnelusest midagi väga olulist kaduma läheb. Et prantslane on seltskonnainimene, seda võib ka sellest näha,

et ta tihti kohvikus armastab istuda, mitte kunagi aga üksi, vaid ikka on laua ümber kaks, kolm või rohkemgi inimesi koos, kellel aga kohvitassi asemel enamalt jaolt veinipudel laual ilutseb, kusjuures selle sisu jutuvestmisel aina kahaneb, ja seda ta ju võib, sest Prantsusmaal on nagu lõunamaades ikka vein haruldaselt odav.

Peale prantslaste võib Bayonne'is silmata ka baske, selle väikese, kuid visa hingega mägirahva liikmeid. Kaugelt suurem osa, ligi $\frac{4}{5}$ neist jääb Hispaania alale; Prantsuse Püreneede nõlvul on neid aga sellest hoolimata küllalt, et väljaspool linna, kus nad endid elatavad põlluharijaina ja karjakasvatajaina, moodustada peagu täielikku enamust rahvastikust. Selle rahva päritolu on tume; nad pole aarialased, nende tõmmu nahavärv ja keelgi, mille sarnast teist ei leidu Euroopas, tõendavad seda. Neid on püütud seada ühendusse etruskidega, selle muinas-Itaalia rahvaga, kui ka Põhja-Aafrikas elutsevate berberitega; tõenäoline on aga, et nad moodustavad viimse järelejäänud osakese mingist nüüd juba väljasurnud rahvatõust. Nad on säilitanud igati oma rahvusliku omapära, nii riietuses kui ka paljudes teistes pisiasjades. Huvitavad on nende poolt tarvitavad suurte ratastega härjavankrid, millede ette on rakendatud kaks paari härgi. Neid härjavankreid võid kohata kõigest modernsusest hoolimata isegi liinatänavail, rääkimata siis väljaspool linna, kus nad liiguvad pikkade vooridena.

Agaga peale inimeste erineb Bayonne meie põhjamaa linnadest ka muuga; kui seda ei või märgata just kesklinnas, kus majad on ehitatud enam-vähem moodsas stiilis nagu mujalgi, siis torkab see silma, kui jalutada veidi kõrvale kesklinna liiklemisest, sinna, kus majad omavad endi ümber väikesi aedu lillede, ilupuude ja rohelise lopsaka muruga. Neid aedu piirab harilikult veel ühtlaselt püगतud elupuu või roosihekk, kuid need on madalad ega takista vaadet aeda, kus siis võib silmata haruldast värviderohkust iga liiki ja igas värvitoonis lillede näol milledest aga siiski suure enamuse moodustavad roosid. Lilledest ümbritsetult tõuseb aias veel paar rohelist küpressi või püra-

miiditaoliselt püगतud elupuud, majasein on kaetud roheliste väätidega; kõik see kokku moodustab ainulaadse pildi, mida võib näha ainult lõunamaal.

Aga kui tahetakse näha midagi veelgi kaunimat ja suurepärasemat, siis tarvitseb vaid sõita mitte kaugel mere ääres asetsevasse Biarritzi kuurorti, kus peale ilusate aedade, villade ja parkide võid imetleda seda võimast ja ohjeldamatut lainetemängu: suured murdlained paiskuvad nagu mingid kohutavad hiiglased suure mürinaga, vahutükkide pritsides vastu kalda-eelseid kaljusid, või veerevad laialt ja võimsalt võrratult massiivseina supelplaažile. Oleks mõtetu neisse murdlainesse suplema minna: võitlus nende loodusejõududega võiks lõppeda väga kurvalt, nagu seda vist mõnikord on ette tulnudki: ega siis muidu seisaks kardetavamail murdekohtadel siit, mis keelab ja hoiatab seal suplemast.

Laev murdlaintes

Kuid ühes asjas jääb Biarritz meie kodumaa kuurortidest ikkagi maha: tema supelplaaž ei oma säärast loomulikku ja mugavat liiva; sealne plaaž on loodud kunstlikul teel, liiva sinna vedamisega. Seejuures on aga vesi ja lained liiva minema uhtunud, ainult kruusa, teravaid konnakarbitükke ja muud säärast materjali sinna jättes, mille loomulikult aga kuigi mugav lamada pole, nii et lamada tahtja peab supelmantli või midagi muud alla laotama, et mitte pärast valusa ja kriimustatud nahaga püsti tõusta.

Aga oleks ekslik arvata, nagu pakuks muu Lõuna-Prantsusmaa peale kuurortide ja linnade vähe vaatamist; ei, seal on küllalt kaunist ja ilusat, eriti kui on veel tegemist looduses põhjamaa karmuse ja lihtsu-

sega harjunud silmaga. Selles võisime veel kord veenduda, kui teisipäeval tegime väljasõidu Hispaania-Prantsuse piirile, valides sõidusihiiks St. Jean de Luz'i nimelise supellinnakese, mis asetseb selle Püreeneede aheliku nõlvul, mida mööda läheb piir mõlema maa vahel. Tee St. Jean de Luz'i on hästi asfalteeritud ja sirge, tehes vaid mõningaid käänakuid, kord orus asetledes, kord jälle märke tõustes, kusjuures mäel võisid heita vaba pilgu üle ümbruse puudesalude ja aedade kuni Püreeneede vägevate kontuurideni. St. Jean de Luz'i enese kohta pole enam midagi erilist mainida; ainult tema tagapõhi on väga kaunis, sest mäed annavad muu linnaümbruse maastiku kõrval haruldaselt omapärase ja kontrastse vaate. Kuid see kontrastsus paistab hulga täielikum nende mägede eneste nõlvult; sealt võid heita pilgu üle maastiku, mille ühel äärel asetseb sinetav Biskaya, kuna teiselt poolt, õige kaugelt silmapiirilt sirutavad endid taeva poole Püreeneede lumega kaetud tipud, päikesevalguse käes sätendades ja särades. Siinsamas ümbruses ei ole aga maastik kuigi meelitav; ta on nagu midagi vahepealset, kaetud madala põõsastiku ja rohuga, kuna veidi eemal, seal, kus kerkib La Rhune'i pilvedeni küündiv tipp, pole enam põõsaidki, ainult madal ja hõre puhmastena kasvav rohukate. Ning libistades pilgu La Rhune'ilt alla, sinna, kust puude ja aedade vahelt paistavad majaderühmad ja nende keskelt on läbimas too asfalteeritud maantee ühes temaga veidi kaugemalt rööbiti jooksva raudteega, millel parajasti piiri poole kihutab Pariisi-Bilbao kiirrong, tuleb ette, nagu peaks nende mõlemate vaadete vahel olema sadu kilomeetreid: ühel pool kõle tühjus, teisel aga roheline maastik kõige elurõõmsa kehastisena. Ja ka tagasisõidul põrnitsevad need mäehiiglased meile järele ning ikka ja jälle pean vaatama neid, kui nad kõrgelt üle maastiku paistavad, nüüd juba kaugenenult ja nagu mingi kaugel mälestusena kõigest möödunud, keset seda rõõmsat rohelist loodust.

Järgnevad päevad Bayonne'is mööduvad ruttu, ilma et nende kohta midagi erilist

oleks mainida, ja nii saabub lõpuks jaanipäev, mille hommikul kella 9 paiku ankru hiivame ja jõesuudmest jälle merele tossutame, seekord sihtsadamaks Portugalis asetsev Setubal'i-nimeline linn, Lissabonist veelgi lõuna poole. Ilm on vaikne ja ilus ning taevas pilvedeta, ainult hõre tuul puhub värskendavalt sellesse palavusse. Sõit edeneb jõudsasti ja peagi oleme möödunud Prantsuse kaldast, sõites nüüd juba piki Hispaania mägist rannikut, kust kõik kohanimed veel meeles on ühenduses sõjateadega möödunud kodusõjast. Nii näiteks see valge linnake eemal mäeveerul, millest möödusime kella 11 paiku, oli San-Sebastian, seal kuskil mägede taga peab asuma Bilbao ja ka Santander ei ole enam kaugel. Silmitsedes nii seda kohanimede järgi tuttavat maastikku märkan äkitselt meie kursorist veidi vasakul veest tõusvat veejuga, mille tähendust mitte mõistes osutan seda vahilolevale tüürimehele. See heidab vaid kord läbi oma binokli sinna põgusa pilgu ja tähendab: „Vaalad!“ Suunan oma vaate tähelepanelikumalt sellele kohale ja nüüd silman ka mina veel nelja veejuga esimesest natuke maad mere poole. Möödume nende vahelt; need neli vaala, keda hiljem märkasin, jäävad meist kaugemale ulgumerele, kuid esimesest vaalast möödume kaunis lähedalt ja huvi ning uudishimuga vaatlen tema pikka selga, mis ainukesena kerest veepinnale ulatub, ja veejuga, mis purskaevu taoliselt peaaosast tõuseb ning mille järgi veel kaua pärast temast möödumist ta asukohta võib leida.

Siinsetes vetes leidub ka palju delfiine. Need umbes kahe meetri pikkused kalad on väga kiired ja vilkad ujujad; nad liiguvad suuremalt jaolt parvedes või ka paari kaupa, kusjuures kohates mõnda laeva hakkavad nad harilikul tema vööri (ninaosa) alt läbi ujuma, kord ühele, kord teisele poole laeva ujudes, milline toiming neile nähtavasti palju lõbu pakub. Aeg-ajalt hüppavad nad mangeldes veest välja, mille juures neid siis hää on silmitseda; nad on värvuselt selja poolt mustad või sinakasmustad, tähendab kaitsevärvi, kuna kõhualune on valkjas. Kuju on neil süstjas ehk moodsamas kee-

les väljendades „voolujooneline“: pea on eest terav, keha poole laienedes ja sabapoolses osas jälle kitsenedes, lõppedes aga laia sabaga.

Delfiine nägime ka järgmisel päeval, kui olime jõudnud Hispaania loodenuka kohale, millest ma koolis olin õppinud, et ta on „hästi liigestatud“. Sellega piirdus tookord ja see oleks kunagi võib-olla ununenud, kuid nüüd ei unune enam ialgi see kõrge sügavasti lõhestatud kallas, mis moodustab arvutult väikesi poolsaari ja lahti, langedes järsult nagu noaga läbilõigatult otse merre, kusjuures vastu tema kaljuseid külgi alaliselt paiskuvad lained ja, nagu näha, mitte päris ilma tulemusteta, sest kaljud on alt sügavasti õõnestatud ja uuristatud, tänu alalistele tormidele ja tuultele.

Õösi möödume ning eemaldume nendest poolsaartest ja hommikul pole maast enam mingit märki, meie ümber on üksnes meri, kuni alles pärastlõuna paiku hakkab paistma esimesi märke maast, nimelt Farillhoede-nimeline kaljurahnude rühm. Need kaljurahnud, suuremaid on seal neli-viis, tõusevad merest kõrgetena ja teravatena kui mõne hiiglasliku merekoletise järjekordset saaki ootavad hambad. Nende kõrgusest saab umbkaudu ülevaate, kui mainida, et kõrgeim nendest, mis püramiiditaoliselt tõuseb veest ja mille otsa on ka kuidagi sikutatud tuleboi, on 315 jalga, s. o. umbes 100 meetrit kõrge ja seda ümbritsevast merepinna-st. Teised rahnud on veidi madalamad, kuid ka nende kõrgus võiks olla 50—70 m ümber.

Farillhoedest üks või kaks miili edasi tuleb Burlingi saar, keskmise suurusega kaljusaar, mille kaldad tõusevad püstloodis 15—20 meetri kõrguseni ja mis ainsate elamutena oma pinnal omab valget tuletorni ühes selle kõrvalhoonetega. Aga et siin kunagi ka teist liiki inimesi on elanud, sellest annavad tunnistust varemed saare maapoolsel kaldal, vana kindlusetalaise ehituse varemed, mille laskepiirid küllalt selgesti osutavad, et see polnud siia ehitatud ainult ilustuseks. Ja kelle muu poolt see siis siia ehitatud võis olla, kui mitte meriröövlite poolt, kust need merhundid röövretki rikastele kaubalaevadele ette võtsid, olles võib-olla kunagi hirmuks

ja hädaohuks kõigile siit mööduvaile kaubalaevadele.

Ka mannermaa poole Burlingi saarest enam kaugel. Umbes kümne või enam mere-miili kaugusel asetseb Cap Carvoeiro, üks nendest paljudest poolsaartest Hispaania ja Portugali rannikul. Seda maa lähedust võib märgata ka nendest paljudest väikestest kaluripaadidest, mida maa ja saare vahe täis on. Paadid on lõunamaa rahvaste juures tarvitatava kohmaka nn. ladina purjega, s. t. puri on õmmeldud pika ridva külge, mis tihti ületab masti kui ka paadi enese pik-kust, kusjuures purje masti tõmbamisel ritv jääb purje ülemise ääre külge, hoides seda kõvana tuule paremaks kinnipidamiseks. Need kaluripaadid sagivad vilkalt edasi-tagasi, püüdes seal sardiine, mida nad nagu teisigi kalu püüavad pika varre küljes nõõ-riga rippuvat korvi parve keskele lastes. Sardiiniparve on väga kerge avastada, sest kui kalad ujuvad veepinna lähedal, kihab vesi parve kohal, nagu keeks ta, pealegi tiirleb või ujub vees sardiiniparve kohal alatiselt hulk sardiinipüüdjaid pika kaelaga linde, kes oma haruldase sukeldumisosku-sega vee alla sardiiniparve keskele sukelduvad ja alles hulk maad kaugemal, mõni kalake noka vahel, veest välja tulevad.

Jätsime need kaluripaadid ühes Burlingi saare ja Farillhoedega selja taha ning järgmisel hommikul kella seitsme paiku sõitsime Setubali lahte sisse. Sissesõit lahte on väga kitsas, vaevalt laiem kui üks mere-miil, aga laht laieneb kohe pärast sisse-sõitu ja omab keskkohas päris keskmist laiust: kolme-nelja miili ümber. Kohe lahe sissesõidutee kõrval asetseb Setubali sanatoorium, suur valge ehitis, mille üks äär sellel asetseva suure ja avara rõduga ulatub veepiirini, langedes peagu vette. Sanatooriumist edasi algavad juba linna majad, kuni nad lõpuks moodustavad selle mere-poolt vaadates kauni lõunamaa linna.

Pärast ankurdamist lahes ja tolliametnike külaskäiku sõudsimis paadis maale linna vaatama. Kuigi linn jätab lahelt vaadates kauni mulje, on ta meie mõiste järgi kohati räpane, kuid seda siiski rohkem sadama-osas ja linnaäärtel, kuna kesklinn on siiski

võrdlemisi puhas. Aga mis siin võõrastav paistab, on kerjamine. Pisikesed põngerjad, alates põlvepikkustest kuni kümne-üheteist-aastasteni, ise räpased, kasimata, närustes riides ja paljajalu, eskorteerivad sind läbi kogu linna ning, kui sa kuskil hetkekski seisatad, kogunevad nad kohe sulle ümber ja sirutavad käe välja, paludes armuandi. Lahti nendest ei saa ka kõige parema tahtmise juures, eriti veel siis, kui nendele selle nurumise peale veidi raha pihku pista; ei, siis võid olla kindel, et rahasaaja veel teisigi põngerjaid endale appi kutsub, sind kuni paatiastumiseni jälitab ja kogu päeva sadamaosas luurab, oodates kannatlikult sinu tagasitulekut.

Linn ise on sajabrotsendiliselst lõuna-mainis: majadele on ette ehitatud avarad katusega rõdud, uste ja akende juures võib märgata kaarjat mauri stiili. Mis aga majad kõige kaunimaks teeb, on nende seinte ilustusteks laotud peentest kivikestest must-rid, nn. mosaiiktööd, mis annavad majadele omapäraselt kauni ilme. Kogu linna lõuna-pärasst ilmet rõhutab veelgi linna läbiv lai palmide allee, mis on midagi pargitaolist, pakkudes väga mugavaid puhkevõimalusi keset seda suurt palavust, mis keskpäeva paiku siin maad võtab. Selle palavuse eest põgeneme ka varsti linnast laevale, seal ennast kuni supelpüksteni paljaks koorides ja püüdes võimalikult vähe päikesest kuumakõetud laevatekil liigelda, et mitte asjata jalataldade kuumusekindlust proovile panna.

Õhtul sõitsime laadimiskohale, mis asetseb linnast väljas, ümbritsetud liivasest rannast, kus vesi aina meelitab suplemisele. Seetõttu siis sumamegi varsti värskendavas vees, otsides parajat kohta suplemiseks. Korraga aga tunnen, et keegi haarab mu varbast, ja jalga üles tõstes silman suurt, rusikasuurust krabi, mis nüüd hoogsa jala-liigutuse tagajärjel kaugele eemale paiskub, Taandun ruttu kaldale, kuid sealgi pole lugu parem, vaid väikesi ja suuri krabisid sagib edasi-tagasi ning mõnigi sõjakam ajab sõrad vastu, jäädes ootama kallal-tungi. Üldse on see rand siin rikas iga-sugu tigudest, krabidest ja austrikarpidest.

Austrikarpe käivad portugallased siit rannalt mõõnaajal korjamas; nad tulevad kogu perekonnaga, kolm-neli paljasjalget põngerjat kaasas, rannale, löövad „laagri“ mõne varjulise piinia alla üles ja siis algab mööda randa jooksmine, väike nõu käes, kuhu asetavad austrid, mis nad kergesti üles leiavad, kuna austrid jätavad augu enda järele. Saak oli neil nähtavasti rikkalik, sest kui neid paari tunni möödudes nägin koju pöördumas, olid nende nõud täidetud austri-karpidega. Proovisin siis minagi ühe karbi sisu alla neelata; kuidagi ta alla läks, see limane elukas, teist korda igatahes isu proovimiseks polnud. Hiljem kuulsin, et neile peab enne sidrunit peale pigistama, nii et võiks neid pool-elavalt alla neelata.

Juba järgmisel päeval pidime aga Portugali jumalaga jätma, sest lõunajaks oli laev rauamullaga täidetud.

Niisiis sõitsime välja Setubali lahest, seekord sihtsadamaks Dunkerque, Prantsusmaal asetsev liin, mitte kaugel Belgia piirist. Ühtlasi jäi Setubal kõige lõunapoolsemaks kohaks minu reisi kestel, sest Dunkerque'ist hakkasime juba tüürima kodumere poole, enne küll veel Inglismaale, Blythi, kuid sealt juba söelaadungiga Soome, Pori lähedasse sadamasse Mäntyluotu'sse, kus ma laevast maha tulin, rongiga Helsingi sõitsin, ja sealt laevaga üle lahe, tagasi kodumaale.

VÕIMLEMISTUND

VÕIMLEMISAAALI ruttab pikk ja sihvakas näitsik tõstes graatsiliselt jalgu — kevadekuulutaja võimlemistunni olemasolust. Peagi ilmub siledapäine võimlemisõpetaja ja nii nad seisavad, ootavad „rahvahulki“. Ja mitte asjata; ei möödu viit minutitki, kui ilmub ukseavausest nähtavale lokitud blondiin ja siseneb ruumi antiikse jumalanna

väärrikusega. Vaevalt on ta aga silmanud saalisviibijaid, kui toimub 180° nurk ja vähe on järele jäänud väärrikusest põgeneval näitsikul. Kusagil kauguses kostab aga kiljahtus: „Lapsed, ta on juba saalis!“

Näib aga, et sellelegi reageeritakse üpris vähe; alles õpetaja isiku ilmumine riietusruumi katkestab lõputa keskustelu ja lõpe-

tab lõunaoote realiseerimise. Nii need õnnatud siis liiguvad saali ja pannakse sirgesse ritta. Kuid ei näi, et oleks siin tegemist kuldse nooruse esindajatega — ei tõsta ju sinised vormikleidid õilsaid proportsioone päevavalgele. Ei tea ütelda, kas on tõesti võimlemisriietesse pugemine selline piin — näib nii olevat. Olgu siis pealegi, jätame need küsimused nende endi lahendada ja vaatame edasi. Järgmine faas on üpris iseäralik: lõkendavad näod, tervisest muidugi, muutuvad viirelaks ja murelikuks. Ja see „matuserong“ liigub nüüd alandlikult õpetaja poole, kõigil „laururaamatud“ käes ja palved südames. Energiiliselt toimub nüüd sikkude eraldamine lammastest, mis pole just lihtne toiming; omavad ju kõik need märtrid parimad alibid, fikseeritud mammade allkirjadega, et säilitada tütrekeste energiat ja eluskaalu tulevasiks võitlusiks olemasolu eest. Lõpuks ollakse siiski nii

kaugel, et võib tund alata ja „haiged“ kosumisele saata. Harilikult algab võrkpalli-mängimine, sest muidu läheneks seegi väike protsent peaaegu nullile. Saali väikeste mõõtude ja mitteküllaldase mängu- oskuse tõttu satub pall pahatihti kõikjale mujale, kuid mitte õigesse kohta. Ehkki see objekt, pall, omab pehmet korpust ja on igati kohandatud selliseks õrnaks ots- tarbeks, nagu on seda tütarlaste mäng, juht- ub siiski õnnetusi: nii mõnigi kord ei jõua käsivarred toimida küllalt intensiivselt ja katta näokest või mõnda muud õrna parti- id kõvasti löödud palli eest, millele järg- neb muidugi vali protest, peamiselt sisi- mas — valje väljendusi ei luba väärikus ega muud kõrged maneerid.

Sellises õhkkonnas mööduvad pikad minu- tid ja päästjaks osutub tunni lõppu kuulu- tav kellahelin.

Insekt

GÜMNAASIUMI ABITURIENTE

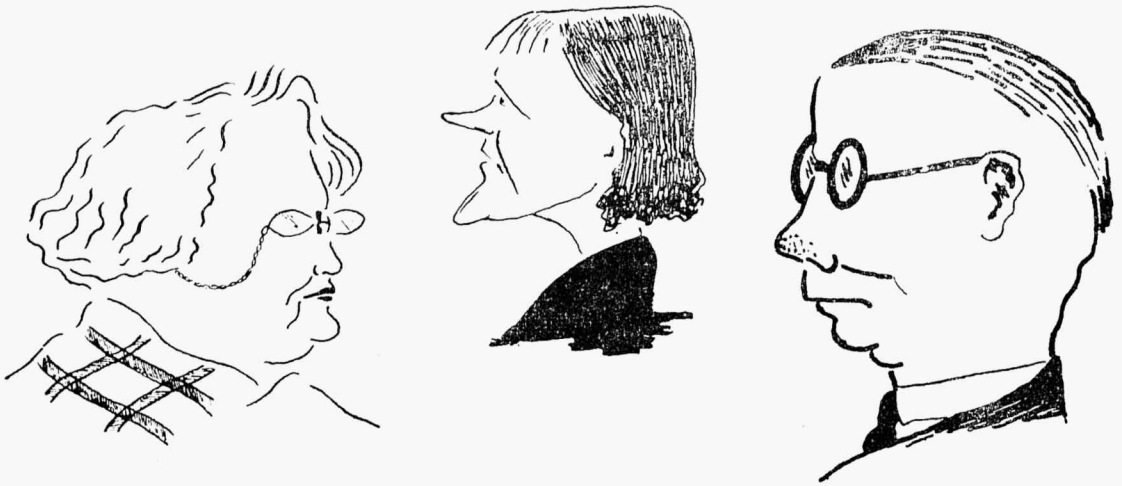
ON juba klassiliseks nähtuseks abitu- rientide juures, et nende hulgas on mõni vägagi andekas, kuid purulai- saks muutunud õpilane. Meil esindab seda tüüpi brunett lakkide ja tumedate elavate silmadega noorur. Vaielda temaga pole mõtet, sest varsti näed, et Ats läheb puna- seks, ja siis võid kindel olla, et ta oma ägeduses ütleb sulle midagi hästi soolast. Harrastab viimasel ajal sõnasõda meie noblessi esindajaga, milles nad siis ühte- puhku üksteisele „jõudu“ soovivad.

Atsi teravmeelsus ja vaimukus pakuvad meile nii mõndagi meeldivat vaheldust üks- luises klassielus. Ka õpetajad ei saa talle pahased olla iga „korrarikumise“ puhul. Ühe naisõpetaja südame on ta oma vaimu- kuse ja kogu olemisega teinud üpris soo- jaks. Aga mis puutub temasse kui isi- kusse, siis peab kahjuks nentima, et kas kergemeelsete kaaslaste või mõnel muul põhjusel on see tark ja andekas poiss en- nast viimasel ajal kaunis murettekitavalt lõdvendanud. Soovitaksin kooliõe poolest siiski mõelda tõsisemalt oma tulevikule ja pingutada ohje.

M A G N E T

Kui keegi loodusuurija juhtub lugema neid ridu, siis soovitaksin talle külastada meie kooli kaheteistkümnendat klassi, et tutvuda haruldase loodusnähtusega: mag- neti esinemisega mitte rauas, vaid inimeses. Selle huvitava omaduse kandjaks on kesk- mist kasvu blond tütarlaps helesiniste, kitli- riide värvi silmadega. Kus magnetism temas asub või milles ta väljendub, kas tema rahutus, kaunis salakavalas pilgus või mui- ges, on raske öelda. Magneti mõju on aga hästi märgatav meessoost kaasõppurite juu- res.

Õppimises on see tütarlaps kõigiti püüd- lik ja hoolas, ainult Vergiliuse skandee- rimine on murettekitav (oh seda ladina keelt küll!). Eraelus on ta hea seltsiline, elurõõ- mus ja tasakaalukas. Harrastab suvel pikki jalgratta- ja talvel suusamatku ja seda kahekesi, kuid ainult ühega. Selle ühe pä- rast ei ole ta ka veel kindlasti otsustanud, kas üldse maksab minna õppima rohutea- dust. Vahest oleks siiski parem purjetada abielusadamasse?

Neid, keda meie kõik tunneme.

Kuid esialgu on kurvad ajad ees: iga noormees peab ju minema isamaad teenima. Minu südamlük kaastunne!

* * *

Samuti ainult üht arvestav, kuid sellegipärast edvistades pilke püüdev on see sale blond-lokkidega tütarlaps, keda teised aga seda enam arvestavad, eriti mõned mundrikandjad.

Kulmud küsivalt kõrges kaares tõstetud, naeratus ümber tujukalt tõusvate ja langevate suunurkade, mõnda uuemat lööklaulu lõõritades, nii on ta tuntud kõigile. Kuulub nende hulka, kes on valinud endale noorematest klassidest ohvreid oma pedagoogiliste võimete katsetuseks kui ka taskuraha saamiseks. Näib aga seekord ise ohvriks laugenud olevat: pole tal viimasel ajal sageli muud kõneainet kui oma vallatu ja laisk jõnglane. Õpetajaks ta aga saada ei taha — olevat liiga närvesööv asi ja õpilased sageli nii taltsutamatud.

Valigu see tütarlaps endale mistahes elukutse, hakkama saab ta igal pool. Tal on haruldane oskus inimestega läbi saada, poolehoidu võita ja meeldida — relv, mis võidab lahinguid löömata ja verd valamata, s. o viisakas naeratus.

„ELUMEES“

Üllatusena ilmub ta vahel nagu meteor meie klassi igapäevasesse ellu, tuues kaasa peeni aroome pealinna lõbusast elust. Kannatab muide salapärase „apenditsiitise“ all (või on see ehk kuulsas „San Michele raamatu“ mainitud „Koliitis“?), mis takistab teda targu kooli ilmumast hädaohtlikel lahinguaegadel.

Tantsupõrandal on aga see noormees esimesi pioneere, mille puhul tema apenditsiitis (või „koliitis“?) puhkab sügavas unes. Tema enese jutu järgi ei suutvat ükski tütarlaps tema mehelikkudele võludele vastu panna ning ta armastab kõval häälel kõikide kuuldes pajatada oma uutest südamevallutustest. See hea fantaasiaga noormees saab oma kaasõppuritega hästi läbi, sest muretu, elurõõmus seltsiline on alati peagu igal pool teretulnud.

* * *

„Elumehe“ imitatsioon on keskmist kasvu blond suuri musta äärega prille kandev individ. Kuna ta on kergesti mõjutatav, püüab ta oma ebakindlust varjata ülimeheliku käitumise ja laiade žestidega, mis ilmnevad eriti tantsupõrandal, kus tema viisakus muutub koguni klassikaaslasest partneri teietamiseks.

Kuna inimene on miljöö produkt, siis on „elumehe“ puudumismaania nakatanud ka teda ja vähestel koolisviibimisepäevadel on tal kilbiks kõiksugu suulisi ja kirjalikke vabandusi. Kuid see poiss pole sugugi nii andevaene, talle on lihtselt koolist juba villand. (Eks see ole meil kõigil!) Tal on eriline huvi raskete ja tundmatute sõnade vastu nii inglise kui ka eesti keeles. Ta on võõrsõnade populariseeria ja tulevane eesti keele uundaja. Mainimisväärne on ka selle poisi joonistusanne: nimetagem vaid tema kariatuuride kogu.

EVA TÜTAR

„Kuule, mis sa arvad, ehk pääseb siiski Inglismaale perekonda?“ — — „Tead, ma olen eile ikka otsustanud, et kohe peale

kooli lõpetamist otsin endale koha kuhugi kontorisse, või ehk saaks...“ — „Suvi on siiski nii ilus, tahaks koju mereranda ja sügiseks on mul teada...“ — „Lõppegu sõda või mitte, ma lähen otsekohe Inglismaale...“ Niisugust ja veel hullemat juttu kuuleb XII klassi naispere iga päev juba sügisest saadik.

Uskuda oleks nagu raske, et see kindlate näojoontega ja avara otsaesisega tütarlaps võiks niivõrd kõhelda oma tuleviku pärast.

Sinised silmad vaatavad selgesti ja rahulikult maailma ja viipavad sellele, et selle tütarlapse hinges pole mingeid vastolusid ega lahkkelisid, kõik on talle lihtne ja selge. Õppimises kui ka muusikas on ta väga andekas.

Olles sündinud ehtsa eeva tütreana on tema elusihiks kodu, mees ja lapsed. Tema rahulik ja tugev iseloom töötavad tema tulevasele abikaasale head perenaist.

„CALIXO MAN“

„Kuku“ — säääl ta istubki keskmise rea viimses, s. o. kolmandas pingis, sest meie klass on paraku nii väike, et õppeaasta algul lüüakse ägedaid lahinguid juba kolmanda pingi pärast. Selle kindla kantsi õnnelik omanik on juba keskkooli viimsest klassist saadik tuntud „Calixo man'i“ nime all, millal ta näidendis esines pärismaalaste päälkuna. Eriti suvel, olles tume punakaspruun, kaitseb ta seda moorlase nime hästi. Ka sel aastal, nimelt meie lõpp-peol, võisime nautida tema head näitlemisoskust. Kuid näitlejaks Senka siiski saada ei taha, vaid mõtleb pigemini advokatuurile. „Jah, seda oli ka karta!“ ja „kuku!“ on tema hüüdsõnad ja neid kui ka teisi mõtteavaldusi rõhutab ta harilikult ägeda kätevehkimisega. Et mainitud noormees oma käitumises on silmapaistvalt kena ja viisakas, arvatakse olevat tema südamedaami hea mõju. Viimasel ajal on see noormees eriti huvitunud kirjandusest: ostab ja loeb suure huviga — „Fantoomi pruuti!“ Jah, seda oli karta!

Koos „Calixo man'iga“ tuleb paratamatult nimetada üht eeva tüdart, sest mis õpetaja on paari pannud, seda ärgem lahutagem. (Olgu siin arusaamatuste vältimiseks lisatud, et paaripanemine toimus kellegi sünnipäeval ja õpetajaks oli tulevane doct. med.)

Kuna elu on juba kord niisugune, et arvamused ja muljed ei või alati ühtuda, siis kerkivad paratamatult mustad kõuepilved nende sõpruse taevasse; järgneb raksatus, vihmavalang ja lõpuks haleliigutav leppimine. Atmosfääri häirevestel aegadal võib näha neikest sünge „ära tule ligi“ näoga kättemaksuplaane haudumas, mille tagajär-

jeks on tavaliselt tormamine esimesele ettejuhtuvale peole aseaine leidmiseks. Neiu äärmiselt tundliku iseloomu tõttu juhtub sääraseid kokkupõrkeid üsna sagedasti. Kuna meie aga pole kohtunikeks määratud, soovime ainult omalt poolt head läbisaamist ja leplikku meelt.

DIPLOMAAT

Meie klassi noblessi esindajat iseloomustavad hästiistuv ülikond kohutavate vateeritud õlgadega (nooremates klassides on ta tuntud „vationu“ nime all), Riia kingad, terve rida kirevaid kaelasidemeid, mille hulgast on nähtavasti väga raske leida vormisidet, ja — last not least — selle eksemplari kohutav söögiisu, mille all kannatavad kaaslaste toidutagavarad. Eriti ohtlikus seisukorras on „kääsega“ prantssaiad. Kuna nooruki proviantmeister Poliine mõnikord oma kohuste täitmisel hilineb, siis kannatab selle all meie tegelase kooliilmumise täpsus.

Oma viisakusenergiat raiskab Värdis aga täiel määral kooli kõrgemale võimule, nii et meile jääb ses suhtes ainult kahvatu unistus. Jah, viisakas ja diplomaatlik olla oskab ta hiilgavalt, õpetajad ei kuule tema suust kunagi „ei'd“ — iga asjaga on ta vastu rääkimata nõus. Vana klassiline ladina keel aga näib siiski ka diplomaatia abil võimatu olevat, sest vanade roomlaste keelega tuleb sel noorukil siiski veel tugevasti maadelda, enne kui ta pääseb Tartu „Põhjalasse.“

* * *

Meie seas on üks, kes on viimasei ajal kangesti kantud opositsioonivaimust ja kuulub meie klassi „revolutsionääride“ rühma. See tütarlaps on, nagu näha, juurde pandud kaheteistkümnenda õppeaasta ohver, sest mida vanemaks õpilane saab, seda rohkemat nõuab ta eneselt kui ka teistelt, seda suurema kriitikaga suhtub ta oma ümbrusse ja kehtiva korra puudustesse. Jälgides õpilaste kõrval ka õpetajaid, peab ta sageli paramatult pettuma: ideaalide asemel, kellenäha ta tahaks näha oma õpetajaid ja kasvatajaid, seisavad tema ees harilikud inimesed nii oma vooruste kui ka vigadega.

Kõne all oleval tütarlapsel on muide õpilaste juures kaunis harva erinev iseloomu joon: ta armastab kõrgemale võimule tõtt näkku öelda, selle asemel et tagaselja rääkida. See imelik eksemplar on muide klassi parim õppija ja lõpetas eelmise klassi summa cum laude. Kuid hoidku end, kes seda mainib, sest see kutsub meie priima juures esile kohutava protesti ja tunnetepurske: summa cum laude olevat talle täitsa ebaõigelt antud, ta polevat üldse selle vääriline. Igatahes haruldane õigluse tunne.

Kevad läheneb

Foto I. Paalmann

Kerge pole aga meie „patuoina“ elu mitte, sest mis klassis ka ei juhtuks, ikka on tema see, kes peab kõrgema kohtu ees vastutama.

See intelligentne, arenenud tütarlaps kavatseb muide tulevikus sama rada tallata, mis tema praegused „vastased“. Andeid näib tal sel alal olevat, nagu näitavad tema õpilaste edusammud. Kergeks ei kujune see elukutse talle vist mitte!

Loodus, muusika, raamatud ja teater mängivad suurt osa Hilja isiklikus elus ja aitavad teda üle nii mõnestki murest ja raskusest. Kuid elurõõmsa, tulvil noorustuld tütarlapsena peab ta ka tantsust lugu ja on oma partnerite valimisel kaunis nõudlik. On aga keegi väljavalitu tema südamesse tee leidnud, siis ta valitseb seal piiramata võimuga.

Mõistus ja süda, mõlemad nõuavad oma osa; küsimus seisab vaid selles, kuidas leida süntees.

* * *

Tuli sügisel pärast saksa koolide sulgemist ja ümberasumist meie klassi. Olles iseloomult heasüdamlik ja leplik, seltsis ta meiega õige pea ja saab nüüd kõikidega väga hästi läbi. Õppimises väga püüdlik võidab eesti keele raskuse ja kuulub nende hulka, kes loodavad klassi cum laude lõpetamisel pääseda lõppeksamist. See poiss on üldse väga lõbus ja heatujuline. Erilist lõbu aga pakub talle õpetajate kimbutamine, esitades neile väga peeni teaduslikke küsimusi, ja tunneb siis suurt rõõmu, kui vaene õpetaja kohe vastust ei leia. Jah, igal inimesel oma huviala!

Vastandina teistele poistele, kes kohe pärast kooli lõpetamist lähevad isamaad teenima, kavatseb tema hakata lihunikuks. Palun, ärge ehmuge, kuid ma kuulsin neil päevil ühelt üliõpilaselt, et Tartus arstiteaduskonnas tuleb enne mitu laipa hakklihaks teha, kui asutakse haiguste õppimisele. Nii siis: lihunikuks tahab ta saada, kes kavatseb tulevikus inimesi kiiremini, kui loodus

seda ette näeb, saata siit maailmast paremasse. Igatahes kõigiti aukartust äratav kavatsus.

* * *

Raske on kirjutada tütarlapselt, kes ei lase teistel tungida oma sisesse ellu, ei räägi midagi oma elamustest. Imestunud pilk maailmaelu kohta ja lapselik naeratus võiksid anda mulje eluvõrusest ja teadmatusest. Kuid selle näiliku lapselikkuse taga peitub terve, praktiline mõistus ja olukordade õige hindamine. See on tütarlaps, kes teab, mida tal enesearendamiseks vaja. Nii loeb ta näit, suure huviga kirjandust. On muide hea võimleja ning tantsija. Gümnaasiumi ajal on temaga toimunud metamorfoos: lihtsad blondid patsid on muutunud hoolikalt korrastatud rullsoenguks ja ilusad rõivad annavad tunnustust heast maitsest. Lõppklassi jõudnud, on ta hakanud ka lugu pidama tantsust ja pidudest. Meie tunneme Floorat hoolsa, täpsa ja äärmiselt korraliku tütarlapsena. See tasane tütarlaps on oma tagasihoidlikkusele vaatamata külaldisel määral enesekindel ja elurõõmus.

KOSTOTŠKA

Õeldakse, et igal inimesel peab olema mingi huviala -- hobby, mis pakuks talle meelelahutust igapäevase töö kõrval.

„Kondike“ on valinud oma huvialaks kooli inventari liikuvaks muutunud osade korjamise. Ta on kõiksugu pingi- ja lauaukkide kolleksionäär ja harrastab suure eduga, s. o. mürinaga nende esemete lennutamist tundide ajal. Samuti suurt löbu pakuvad tema ebatasavägised matsid ühe meie klassi raskekaalulise noormehega.

Kuid vaimu-alal see pikakasuline nurgeliste liigutustega nooruk väljapaistev. Kuna tal on matemaatilistes ainetes kõige targem pea klassis, koondub tema ümber enne neid tunde alati rühm selgitusi palujaid. Tundide ajal aga teeb ta teatavaks oma uusi meetodeid kohalt hüüdes, mida aga õpetaja, kes paraku tema teaduse himule kaasa ei tunne, nimetab õppetöö segamiseks. „Egas mina pole süüdi! Mis Te ükski mulle otsa vaatate!“ on „Kondi“ sagedane protestihüüe. Üldiselt on ta kena poisiliku käitumisega ja armastab teistele oma isiku kulul nalja teha.

J A A P A N L I K K A N G E L A N E

Klassi kõige halvemal kohal, nimelt otse õpetaja laua ees, võib näha põhja-germaani tüüpi sirgete heleblondide juustega tütarlast. See on meie muusade pailaps.

Nad seisid neljakesi tema hällikese juures, need õrnad inimeste sõbratarid ja, olles korraks vaadanud selle väikese inimlapse taevasiniseisse silmisse, andis igaüks talle oma ammi ja lahkus hellalt naeratades.

Nüüd on too väike lapsuke sirgunud saladaks nõtkete liigutustega tütarlaps. Muusade annid on kasvanud ja me näeme ühes inimeses ühendatuna muusikaalsust, tantsu- ja võimlemiseannet, omapärast joonistusviisi ja haruldaset head deklameerimist ja karakterosade täitmist. Liiga vali nõudlikkus ja kriitika oma isiku suhtes kõigutavad aga mõnikord Manni enesekindlust. Raamatuid ta armastab üle kõige ja loeb kohutavalt palju ning sageli siis ka õppetöö kulul. Tal on hea vaist väärtuslike raamatute leidmiseks, on meist kõigest kõige enam lugenud.

Vanasti armastas ta juhul, kui arvas enesel õiguse olevat, teravalt vastata nii õpilastele kui ka õpetajatele, aga sel suvel otsustas ajada koolis algusest peale diplomaatlikku „hea näo“ poliitikat.

Praegu harrastab ta jaapanlikku viisakust -- vaikimist. (Jaapan on nimelt tema poolehoidu võitnud suvel Narva-Jõesuus viibimisest saadik . . .)

Kuid näos väljandub mõnikord siiski vaikiv protest, mistõttu teda loetakse meie revolutsioonilisse kolmikusse kuuluvaks.

Mann! Ära unusta, et oled muusade väljalitu! Pea püsti ja keep smiling!

* * *

Üks „revolutsioonilisest kolmikust“ on tütarlaps, kelle leksikonis puuduvad sõnad: „Ma ei saa!“ Kuidas teda iseloomustada? Kas öelda „Daga on energiline,“ „Daga on väsimatu,“ „Daga on idealist,“ „Daga on poisilik“ jne. Need read on küll sula tõde, kuid ometi peitub nende suurte sõnade taga päris tavaline väike tüdruk, vahest ainult arenenum ja intelligentsem kui ta kaaslased, kuid oma põhiloomult ei pooltki nii halb ja opositsioonis kehtiva koolikorraga, nagu seda talle omistatakse õpetajaskonna poolt ja suhtutakse heatahtliku lahtusega klassikaaslaste poolt, et „küll aga julgeb.“ Selles „julguses“ aga peitubki Daga nõrkus ja -- jõud. Tema paheks ja süüks loetakse küll vist, et ta julgeb ja suudab enese ja ka teiste kaitseks välja astuda seal, kus üks korralik, hästikasvatatud ja õpetajate poolt üpris väga armastatud õpilastüüp lööks silmad maha, punastuks ja vaikiks.

Oma veidi metsiku iseloomu ja liigse otsekohesuse tõttu jätab ta esinemine sagedasti kaugelt halvema mulje, kui see tegelikult on. Et Dagaat õigesti mõista, tema pisikesi

veidrusi ja iseäratsemisi õigesti tõlgitseda, selleks peab teda hästi tundma. Kes teda tunneb ja teda mõistab, see omab oivalist kaaslast ja seltsilist

Olles hingelaadilt esteet, põleb ta kõige vastu, mis on kuidagi seotud iluga. olgu see siis kunst, kirjandus, (lemmikuks Fr. Tuglas), võimlemine, muusika või — last but not least — ilusad riided.

Tema motoks on: ei mingit kuldset keskteed, vaid kas kõik või mitte midagi. Kui sinna lisada veel suur annus auahrust, püsivust ja andekust, meil ongi käes 20. sajandi tütarlaps, kes on ühendanud endas keha ja vaimu ühiseks kooskõlaliseks tervikuks.

TÄNAPÄEVA TÛTARLAPS.

See on üks ajast ja arust mahajäänud jutt, et kehaliselt nigelad inimesed on saamatud ja kohmakad igas suhtes. Kes mulle vastu julgeb vaielda, sellele ma tutvustan üht minu klassiõde. Ta on väga napilt õnnistatud kasvuga ja kaaluga, ta on vist küll lühim meie hulgas ja kaalult nii kerge, et võta või sülle (kui ta seda lubaks). Lihtsalt päkapikk! Aga ometi, missuguseid võimeid ta endas peidab! Ta on ainuke oma klassiõdede hulgas, kes näit. suudab käsipalli lüüa üle võrgu ja alati sinnapoole, kuhu tarvis. Vahel on ta klassi ainuke esindaja võimlemistunnis ja võistleb siis üksi naaberklasi vastu seni, kuni võidab või närvide läbipõlemise pärast mänguväljalt lahkub. Peale käsipalli on ka teised spordiharud selle väikese agara tütarlapse huvipiiris. Ta on näit. innustunud suusataja. Lauaten-

Enne suurt lõikust

nisele pühendab ta otstarbekalt mitu võimlemisharjutust, nagu kukkumine, pikali kukkumine, käpuli kukkumine jne., ainult suu peale ei ole ta oma elus vist kunagi kukkunud, sest seda oskab ta alati parajal ajal ja parajal kohal tarvitada. Kuna XX sajandi lemmikuks on peale spordi ka tants, siis harrastab ta sedagi põhjalikult. See põhjalikus ilmneb juba näit. selles, et ega teda keegi kunagi kodunt leia, ikka on ta seal, kus orkestor mängib tantsuks ja kuhu noored inimesed lähevad südamerõõmuks.

Mis puutub tema õppimisse ja koolitõesse, siis — aga sellest räägime mõne teise juures, kuna koolitöö kuulub tema arvates möödunud sajandisse, ja missugune tütarlaps tahaks õieti nii vanamoeline olla?!

Uus tegelane

Koolitöö sügisel — a. 1939 — oli juba hoogus, kui meie klassipere koosseisule lisandus üks uus meesõppur. Säärane hilja kooli ilmumine pidi jätma

mingi salapärasuse tolle meie tulevikukaaslase ümber. Tegu oli siin aga ainult soodustusega, mis oli avanenud just meie kooli astumisel.

Küsitluste ja uustulnuka enese jutustuste järele saime teada tema eluloo eelmises koolis, tulevikukavatsusi jm. Kui kuulsime, et ta on huvitatud korvpallist, tekkis meis lootusi... Kogu asjal oli siiski üks „aga“ juures: temal puudus tahtmine. Nojah! — ilma selleta ei saa ju midagi läbi viia ja nii oleme tema korvpallimängimise võimetest ebateadlikuks jäänud.

Aga tal ei puudu ka huvi teiste võimlemistunni tegevuste vastu, mistõttu kord veerandis loeb ta meid auosaliseks tema seltsis võimelda. Harilikult istub ta aga riietustoas ja valvab, et mõni tuvi lahtisest aknast sisse ei lenda.

Kohe algul paistis silma rühm klassi-kaaslasi, kes uustulnuka oma hooldamisele võtsid. Nood on ladinlased. Ka tema on üks neistsinatseist, kes saab aru antiikkee-ole osatähtsusest praeguses kultuurmaailmas ja selle keele tähtsusest ühele intelligentsele inimesele. Meie endiste ladinlaste teo motiiv on: ühe õpilase juurde tulekul ei saa aine õpetaja tähelepanu keskenduda ainult meile, vaid peab olema juhitud ka tolele uuele, tema oskusele, võimetele ja andele. Ka siin avaldus meie uue kaaslase tahtepuudumine vastupidi ladinlaste õpitud Ovidiuse heksameetris kirjutatud mõtteterale „Ut desint vires, tamen est laudanda voluntas“ — ehk küll puuduvad jõud, tuleb siiski kiita tahtmist!

Selle asemel valdab tema saksa keelt, mille tarvitamist peale sakslaste ja „kada-

kate“ lahkumist ta on aga pidurdanud. Nii ei esine tema omapäraste ütluste seas enam „Aber nämlich“ — vaid eestipärane „Aga nimelt!“

Džässmuusika alal omab meie uus kaaslane mainimisväärseid teadmisi, mistõttu meile vägagi selgeks on saanud inglise ja saksa stiilis kirjutatud džässpala vahe. Suurimaks teeneks on tal kooli džässorkestri taaselustamine, mille edukast tegevusest võiks mainida niipalju, et paari tegevuskoojooksul on jõutud kõigile orkestrantidele peale viie „väiksema venna“ ühed noodid kätte anda.

Õrn opositsioon õpetajatega hakkab juba haihtuma ja, et ta end parandada püüab, seda kinnitavad tema sõnad: „Ma luban. See on fakt. Tõesti, tõesti!“

Sügis (linool)

V. Jakobson

KROONIKA

TÄNAVUSE kooliaasta esimeseks ürituseks oli ujumispäev Pirital, mis õnnestus hästi, vaatamata ebakohasele ilmastikule. Ka saavutati Kalevi ujulas korraldatud kooliesivõistlustel häid tagajärgi. Esile võiks tõsta „C“ kl. Gert Vellner'i, kes ujus 100 m vabalt 1 min. 14,8 sek., ja Lily Puskar'i tagajärge 50 m vabalt 41,8 sek.

Septembris korraldati klassidevahelised võistlused võrkpallis, mis kujunesid eriti pingerikkaks. Nii selgus poeglaste meister, XI klass, alles pärast kolmekordset finaali. Võidukas meeskonnas mängisid: Leho Eenmaa, Ülo Rahenurm, Endel Hirv, Nils Aug, Harry Pöder ja Voldemar Jakobson. Tütarlaste alal võitjaks tulnud IX klassi naiskonda

kuulusid: Lea Trompet, Laine Viigimäe, Irene Kask, Linda Tamleht, Juta Leesment ja Evi Valm.

4. okt. peetud loomakaitsepäeval esines päevakohase kõnega pr. Puskar, kes andis ülevaate loomade tähtsusest inimese abilistena ja sõpradena.

15. okt. korraldatud hõimupäeva aktuse avasõna lausus hr. Kasemets, kes eriti rõhutas noorte tähtsust hõimusuuhete arendamisel. Ka õpilane Siim toonitas hõimusuuhete tihendamise vajadust vennasrahvaste juures.

29. okt. kujunes meie kooli käsipallimeeskonnale võidupäevaks. Nimelt saavutati mõlemal alal võit Haapsalu Tööstuskooli üle, kes viibis Tallinnas traditsioonilisel sõprusvõistlusel.

Gümnaasiumi abiturientid korraldasid 30. okt. Kaubandus-Tööstusköja saalis oma lõpp-peo. Ettekantud komöödia „Tõnis Teadmiste Raamatukogu“ leidis tulvil saali poolt suurt kiitust. Ka järgnenud tantsust võeti elavalt osa.

Oktoobris leidis aset ka Spordiringi, Kodutütarde ja Noorkotkaste ühiskorraldusel tujuküllane maskeraad, kus lõbusa tuju eest hoolitses garnisoni esindus-bänd „Meie poisid“. X kl. trio, koosseisus Rita Soosalu, Elo Teose ja Silvia Veinpere, keda ukuleelele saatis Felix Verendel, laulis meeleolulaule. Valentin Sass laulis katkendeid helifilmist „Vivere!“

18. nov. Läti Vabariigi aastapäeval korraldas VIII klass vastavasisulisel aktuse. Kõne oli Ester Kaarsalu'lt. Esitati ka läti autorite deklamatsioone ja läti rahvuslaule.

2. dets. kõneles raamatunädalast ja selle tähtsusest VII kl. õpilane Kõvamees. Samal päeval pühitseti ka Jakob Hurda 100 a. sünnipäeva, kus juures vastava referaadiga esines VII kl. õpilane Simm.

6. dets. pühitsesime Soome Vabariigi aastapäeva. Ajal, kui meie vennasrahvas võitles oma olemasolu eest, polnud ka meil mingit põhjust pidutsemiseks, IX klass, kes oli aktuse korraldajaks, esitas soome laule ja deklamatsioone. Poolehoidu leidis ka Tiina Simsvart'i hästiesitatud kõne.

Detsembris võisime pühitseda meie suurlauliku Anna Haava 75. sünnipäeva. Anna Haava elust ja loomingust andis ülevaate XI kl. õpilane Rahenurm. Ettepanek Anna Haava toetamiseks võeti elavate kiiduavaldustega vastu. Korjandusest laekunud summa 100 kr. saadeti Anna Haavale jõuluningiks, kellelt saabus ka järgmise sisuga tänukiri:

Väga austatud proua Tõrvand-Tellmann.

Minu kõige südamlikum tänu Teile ja kogu Inglise Kolledži õpetajatele ning õpilastele selle suure jõuluningi eest, nagu ka meeltüendavate tervituste ning soovide eest teilt kõigilt!

Selline südamlik vastukaja minu tööle, minu hinnavaldustele — see on kosutav.

Püüan ja lootan ka ikka rohkem ja rohkem kosuda, et saaksin muu seas kõigepäält paar käsi-kirja trüki valmis. Üks ongi juba peaaegu niikaugel.

Õnnistatud uut aastat Teile kõigile

31. 12. 39.

Teie Anna Haava.

Poolaasta lõppes jõulupuuga, mis paiguti kujunes päris lõbusaks, tänu aktuaalse huumoriga jõuluvanale, lauluetekandega esinenud Hilja Raatmale ja Thea Rosenbergile.

Jaauar kujunes tähtsaimaks kuuks sel kooliaastal, sest selles kuus täitus pr. juhataja Anna Tõrvand-Tellmann'il 30 a. pedagoogilist tegevust. Sel puhul korraldati Estonia kontsertsaalis pidulik kontsert-aktus, mida jälgis tulvil saal tema endisi ja praegusi õpilasi ja kutsutud külalisi. Kava täitsid Tallinna Naiskodukaitse koor, Kalevi Malev-

konna orkester ja juubilari omanimelise kooli õpilased Paul Vachmann esitas klaverisoolo, Hilja Raatma soololaulu „Metsateel“ ja Elo Teose deklameeris oma luuletuse „Pühendus“. Õpilaskoor hra. Kasemetsa juhatusel esitas koorilaulu. Tervituste osas toodi juubilarile tervitusi Haridusministeeriumilt, Linnakoolivalitsuselt, Naiskodukaitse ja paljudelt teistelt organisatsioonidelt, kus juubilar on olnud tegev. Õpilaskonna nimel tervitas XII kl. õpilane Hilja Huberg, kes iseloomustas pr. juhatajat kui alati sõbralikku, vastutulelikku, õiglast ja emalikku kasvatajat.

Palju tervitusi oli saanud ka kirja teel. Pr. juhataja, liigutatud olles tema õpilaste heasoovlikkusest, lubas neile omalt poolt korraldada koosviibimise, mis noorematele klassidele ka teoks on saanud.

Jaauaris toimus talispordipäev, mis peeti Nõmmel Mustamäel. Sääil avanesid õpilastele suurepärased suusatamisvõimalused, mida ka ohtralt kasutati. Paljud olid vaimustatud ka uisuspordist. Klasside - vahelisel teatesuusatamise - võistlusel (5×3 km) osutus parimaks X kl. meeskond (Jõgi, Murumets, Kuusik, Ojande, Verendel), kelle ajaks märgiti 1 tund 12 min. 10 sek. Teise koha omandas XI klass.

2. veebr. kõneles karskuskünnäda puhul alkoholist ja selle halvast mõjust noortele Noorsoo Karskuse-liidu esindaja.

23. veebruaril korraldas X klass Vabariigi aastapäeva ja härra Presidendi sünnipäeva pühitsemise aktuse. Aktuse avas õpilane Heino Reissar, kelle kõnesse suhtuti õpilaskonna poolt suure poolehoidu ja kiitusega. Ressi Kaera esitas klaveril Lemba Valssi ja Intermezzo. Edasi Errart Siillart luges Fr. Tuglase deklamatsiooni „Ütles Lembitu“. X klassi topeltkvartett õpilase Verendeli juhatusel laulis Zeiger'i „Õitse maa ja müha meri“ ning Tüürpu „Priiuse hommikul“. Järgnevalt Elo Teose deklameeris oma luuletuse „Sa olid vaba“. Kõik need ettekanded leidsid täit tunnustust. Siis Lastevanemate Komitee esimees hr. Köster andis möödunud poolaastal parimaiks osutunud klasside üle rändauhinnad. Aktuse lõppsõna ütles Kuno Renno.

27. ja 28. veebruar kujunesid spordihimulistele õppuritele pidupäevadeks. Nimelt korraldati siis suusapäevad Jänedal, millest osavõtt oli rõõmsustaval kombel küllaltki rohke, kuna sealne kaunis loodus otse kui ahvatles seda nautima. Ja pealegi mittekaasasõitjad käisid sel ajal koolis. Jänedal korraldati ka kooli esivõistlused suusatamises. Rändauhinna ja prima spordiklassi nime omandas X klass, kes tuli ülekaalukaks võitjaks 60 punktiga. Teiseks tuli IX klass 46 p., kuna VIII klass jäi kolmandaks 29 punktiga. Individuaalselt tulid võitjaks:

Poeglastele 10 km.

1. Guido Sisask IX kl. 50 min. 28 sek.

2. Felix Verendel X kl. 58 min. 50 sek.

Poeglastele 5 km.

1. Gunnar Jõgi X kl. 23 min. 40 sek.
2. Jaan Murumets X kl. 28 min. 54 sek.

Poeglastele 3 km.

1. Kuno Renno X kl. 14 min. 02 sek.
2. Harry Sepik VIII kl. 14 min. 04 sek.

Tütarlastele 3 km.

1. Ingrid Jõgi XI kl. 19 min. 56 sek.

Meeskonnasusutamise (5+3+3) võitis IX klass (Sisask, Matson, Poolar) ajaga 54 mi. n31 sek jättes teiseks X klassi, kelle aeg oli 58 min. 58 sek.

1. märtsil tabas kogu Eestit ootamatu kurb õnnetus — varises manalasse meie tunnustatuim suurkirjanik Anton Hansen-Tammsaare. Teda jäi leinama kogu väike Eesti, kellele ta andnud oma parima. Tammsaare surm kajastus ka meie koolis vaikse leinana ja, kui 5. märtsil Tammsaare viidi tema viimsele puhkepaigale, seisid meie kooli õpilased spaleerina tänaval leinalooritatud lipuga.

7. märtsil tuletasime meelde üht meie parimat poliitikut Jaan Poskat tema 20. surmapäeva puhul. VII klassi õpilane Argo Kõvamees andis sel puhul sisuka ülevaate selle suure mehe elust ja tegevusest.

15. märtsil pühitsesid meie kauged hõimud, madjarid, oma rahvuspüha. Ka meile oli see päev pidupäevaks. Aktusekõne, mille pidas XI klassi õpilane Puskar, oli ladus ja ülevaatlik senisest Ungarist, tema ajaloost ja arenemisest. Ka esitati XI klassi õpilaste poolt ungari kirjanike deklamatsioon ja laule.

7. aprillil läheme vastu ühele meie kooli suurimale üritusele — traditsioonilisele koolipeole „Estonia“ kontsertsaalis. See pidu, avalik esinemine publikule, mis näitab meie kooli aastast töövilja, on alati hästi õnnestunud ja kõige paremat soovime ka eelolevale esinemisele.

K. Renno.

Peatoimetaja: *Vold. Stim.*

Toimetuse liikmed: *L. Eenmaa, I. Paalmann, Ü. Orntlich, M. Oesterblad.*

Väljaandja: *Inglise Kolledži õppurkond.*

J. & A. Paalmann'i trükk. Tallinn, Vana Viru 6. 1940. a

Õpilaste lemmikud!

MILVI hambapasta

ja

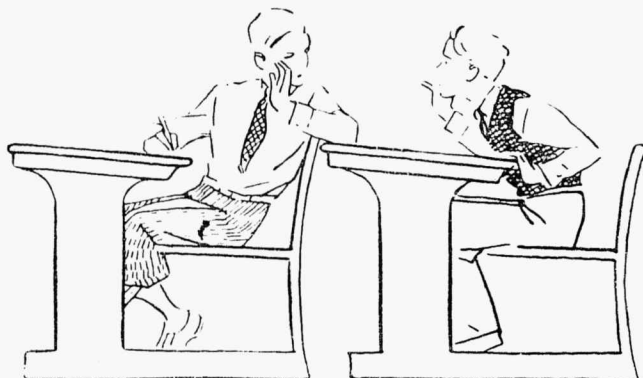
jõutoit **WIVOMAILT**

A-S. **Ephag**
Tallinn
Harju 41
Narva m. 42

Hiiglasaastuoksa.

nr. 56119.

Üötsid muidugi ka

kõik koolitarbed K-ü. „Rahvaülikoolist“. Saadaval kõikide kirjastuste õpperaamatud, kirjutusmaterjalid, joonistustarbed ja teised koolitarbed.

Toredad jutud

on meie punasekaanelises sarjas „**MINU RAAMAT**“. Sari on koostatud maailma-kuulsaist noorsooteostest. Kauni välimusega raamatud on trükitud paljude piltidega heale paberile.

<i>H. Sienkiewicz</i> ; Läbi mustade maa	Kr. 2.50
<i>L. M. Montgomery</i> ; Punapäine Anne	„ 2.—
<i>L. M. Alcott</i> ; Väikesed mehed	„ 2.—
„ Väikesed naised	„ 2.50
<i>J. Webster</i> ; Pikakoivaline Isa	„ 2.—
<i>R. L. Stevenson</i> ; Röövitud Poiss	„ 2.—
<i>M. Twain</i> ; Tom Sawyeri imelikud juhtumised	„ 2.50
„ Prints ja kerjus	„ 2.50
<i>I. Habberton</i> ; Helene lapsukesed	„ 2.—
<i>F. H. Burnett</i> ; Väike lord Fauntleroy	„ 2.—
<i>D. Defoe</i> ; Robinson Crusoe	„ 2.—
<i>H. Bucher-Stowe</i> ; Onu Tomi onnike	„ 2.50

K.Ü. > RAHVAÜLIKOOI <

**HARJU 48
PÄRNU M. 10**

Saabub kevad...

Jalutuskäikudel, väljasõitudel

peame meeles, et kehakinnituse eest on hästi hoolitsetud kui kaasas on

konserveid!

Müügil: **LIHATSENTRAALIDES**

E. LIIRIENMANN

Tallinn, S. Karja 10, tel. 446-46

soovitat kleidiriie alal hooaja-uudiseid ja rikkalikus värvivalikus voodivaiba atlas. ●

Müük suurel ja väikesel arvul.

NOORTE LEMMIKÄRI JA
KÕIKIDE KOOLIKAUPADE
SOODSAIM OSTUKOHT ON

KOOLI-KOOPERATIIV

TALLINN, S. KARJA 18
TELEFON 456-32

Kes kahtleb, see veendugu!

Siidi-, kunstiidi-
ja villaseid riideid,

samuti ka

pitse ja paelu

valmistab

moodsais mustreis
ja suurimas valikus

A/S RAUANIIT

Tallinn, Põhja puiestee 7

Ostke kodumaa
kaupa!

6

O/U WÕIME

Asut. 1921. a.

Trükikoda, karbitööstus

KÕITEKODA

Tallinn, Estonia puiest, tel., 455-58

Elektro-Keemia Tööstus

„URANIA“

Tallinnas, Aedvilja 3. Telef. 303-40

Valmistab kõrges kvaliteedis:

URANIA „Standard“ taskulambi- ja raadio annoodpatareisid igasuguses kujus ja kõigis pingetes.

URANIA kuivelemente kella, telefoni ja signalisatsiooni vooluallikaks. Ka erinõuete ja -skitside järgi.

Imbutatud sulfiit-, sulfaat- ja tsellofaanpaberit ning pergamiini maitseainete tööstustele pakkimiseks, kui ka tehnilistele tööstustele isolatsiooniga seoses olevate tööde läbi viimiseks. Imbutamine sünnib parafiini, vaha ning igasuguste õlidega.

Isoleeritud elektri traat- ja kaabeljuhtmed tugev- ja nõrgavoolule, kummi, paberi, siidi ja puuvilla isolatsiooniga. Ka igasuguseid paljaskuultraat- ja kaabeljuhtmeid kuni 50 mm².

Kõik saadused on valmistatud asjatundlike eriteadlaste juhtimisel ning on suvitelised võistlema välismaalt sisseveetavate kaupadega.

«EKA» noorte kindlustuse poliis —
parim kapitalikogumise viis!

Õppiv noorsugu, pange alus oma isikliku kapitali kogumisele!

Väikse taskuraha kokkuhoiuga on see võimalik igale õppurile.

Lähemaid seletusi ilma kindlustamise kohusteta annab

Eestimaa Kindlustuseaktsiaselts «EKA»
Tallinnas, Vabaduseväljak 7 EKA-majas

Uus Jockey Club

Tallinn

*Kaubandus- ja Tehnika
Kontor*

„Vironia“
H. SIMM & KO.

Aadr.: Tallinn, V. Posti 5. Tel. 446-98

KAUBANDUSE JA TÖÖSTUSE OSAÜHISUS
MIELESKI KLAASIVAIBRIK

Valmistab: pruunist, tumerohelisest ja valgest klaasist

õlle-,
veini-,
likööri- ja
rohupudeleid
ning igasuguseid
õõsklaasist kaupu

*Juhatus ja peakontor
Tallinn, Viru 1
Tel.: 447-01 ja 459-04*

*Uabrik ja pealadu
Meleskis Viljandimaal
Aadr: Meleski p-õõ.
Telefon: Lõõsi 6/2*

*Kõrgekvaliteetsed
ning
alati värsked on*

*MS
H. Brandmann*

*kakao, šokolaad ja
kompvekid, mis nõitus-
tel hinnatud kõrgemate
auhindadega (Grand Prix)*

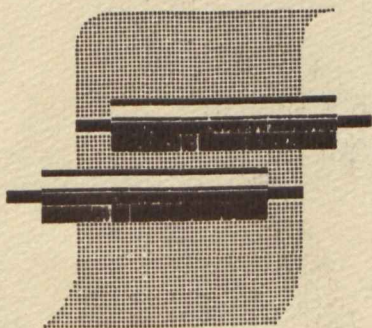
VANIM ÜHISTEGELINE KINDLUSTUSETTEVÕTE

EEKS-MAJA

(ASUTATUD A. 1866)

JUHATUS:
TALLINN, VABADUSVÄLJAK

TRÜKIKODA
KÕITEKODA
ASUTATUD 1907. a.

VALMISTAB KIIRESTI JA MAIT-
SEKALT IGASUGUSEID TRÜKITOID
ÜHE- JA MITMEVÄRVI TRÜKIS.

L. & A. PAALMANN

TALLINN, V. VIRU 6, TEL. 462-68

S 6119

Kõiki

tarbeid suveks looduslooliste kogude
valmistamiseks leiate ●●●

K. K. Ü.

„TÖÖKOOLIS“

DÄRNU MNT. 28